

MAGYAR IPARI SZABADALMAK 1787–1820

BITTÓ BÉLA GYŰJTÉSE ALAPJÁN ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS A NÉMET SZABADALMI LEÍRÁSOKAT MAGYARRA FORDÍTOTTA: A. SZÁLA ERZSÉBET

A szöveget és annak digitalizálását ellenőrizte: Gazda István

Ipari találmányi szabadalmak¹

Az iparilag fejlettebb országokban a kizárólagos találmányi szabadalmak megszerzésének és fenntartásának módja, azok a szabályok, amelyek jogkörüket és az ellenük elkövetett kihágások, túlkapások büntetését szabályozták, intézményesen már jóval korábban rendezettek, mint az ipari fejlettség alacsonyabb fokán álló országokban. Ennek tulajdonítható, hogy míg az iparilag fejlettebb Angliában az első ilyen tárgyú törvény már 1623-ban, I. Jakab uralkodása alatt megszületett, addig például Franciaországban, ahol az ipar lassabban fejlődött, a kizárólagos találmányi szabadalmak ügyét jóval később, az 1791. évi első francia szabadalmi törvénnyel szabályozták. Az osztrák monarchiában, elmaradottsága folytán, még ennél is később, a XIX. század első két évtizedében került sor a szabadalmi ügyek intézményes rendezésére,

Ha a találmányi szabadalmi jog fejlődésének kezdetét Magyarországon követni akarjuk, úgy tekintettel a szoros kapcsolatra, mellyel korábban Ausztriával álltunk, leginkább az osztrák szabadalmi jog fejlődésének forrásaira és ismeretére vagyunk utalva. Annál is inkább, mivel tudomásunk szerint e tárgyban sem a XVIII. századból, sem az azt megelőző időből nem rendelkezünk olyan adatokkal, amelyek arra mutatnának, hogy az ipari találmányokra Magyarországot illetően különleges irányadó szabályok léteztek volna, akár az uralkodó személyes tevékenységét illetően, akár más tekintetben.

Az osztrák szabadalmi jog fejlődésével és az ottani jogszokásokkal több szerző foglalkozott. Legkimerítőbben Paul von Beck-Mannagetta lovag, aki az osztrák szabadalmi jogot egész anyagán keresztül úgy fejlődésében, mind pedig részleteiben is klasszikus módon feldolgozta.²

Ezért a XVIII. századi, valamint a XIX. század elején lejátszódó fejlődés megismeréséhez a leghelyesebb, ha röviden és nagy vonalakban von Beck-Mannagetta említett műve nyomán vázoljuk a kizárólagos szabadalmi ügy magyarországi állapotát. Ezt annyival inkább tehetjük, mivel a közös uralkodó tényéből következik, hogy ez ügyben annak uralkodói vagy kegyelmi ténykedése különbséget nem tehetett.

---

¹ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 55–61.

² Dr. Paul Ritter von Beck-Mannagetta: Das Oesterreichische Patentrecht, Berlin, 1893. Ez a mű lényegében az 1885-ben megjelent, Der Erfindungsschutz im Oesterreich című művének teljes átdolgozása.

A kizárólagos találmányi szabadalmak adományozása, mint egyéb kiváltságoké is, az osztrák monarchiában a közös uralkodó felségjogából származó kegyelmi ténykedés volt. Ebből következik, hogy sem a különféle kiváltságok, sem pedig a találmányi kizárólagos szabadalmak adományozása nem volt különleges jogszabályokhoz kötve, hanem mind az adományozási eljárás, mind a szabadalomlevélben megállapított adományozási feltételek, a szabadalom időtartama, a büntető eljárás, illetve a büntető szankciók stb. megállapítása esetről-esetre változott.

Aligha járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy a kizárólagos találmányi szabadalmak engedélyezésének, fenntartásának és védelmének ügye a mindenkori uralkodó és bizalmas tanácsosainak a találmányi szabadalmakról valamint az ipar fejlődéséről alkotott felfogása szerint alakult.

Már a legkorábbi időkben, I. József, és III. Károly uralkodása alatt is, leginkább arra voltak tekintettel az adományozásnál, hogy az adományozandó szabadalom közhasznú legyen. Ennek megállapításában a kizárólagos találmányi szabadalom adományozása iránti folyamodványban előterjesztett leírás, helyesebben mondva, annak címe és esetleg a találmány címének körülírása volt irányadó. A kizárólagos találmányi szabadalmat ebben az időben 10–30 évre adományozták, a találmány védelméért díjat vagy illetéket nem kellett fizetni, csupán a szabadalomlevél kiállításáért. A szabadalomlevelet szépírással írva pergamenhártyára állították ki, tokban, selyem zsinóron függő pecséttel. Ennek első szám első személyben írott szövegében, az uralkodó alattvalóit a szabadalomlevélben leírt jogok büntetés és kegyvesztés terhe melletti tiszteletben tartására intette. A szabadalmakat a legkülönbébb tárgyakra mindkét uralkodó meglehetősen szabadelvűen, úgyszólván bőkezűen adományozta.

Ez az állapot azonban III. Károly halálával és Mária Terézia trónra jutásával lényegesen megváltozott, mivel az utóbbi a kizárólagos és így a találmányi szabadalmi jogokra is, az ipar fejlesztését célzó törekvései folytán, gyanakvással tekintett. Ennek a felfogásnak tulajdoníthatjuk azt az álláspontját, hogy a kizárólagos jogoknak s így a találmányi szabadalmakra vonatkozóknak is, mivel a mindenkori uralkodó személyes kegyelmi ténykedései, az uralkodó halálával, vagy lemondásával államjogi megfontolásból meg kell szünniük. Ezt a módot nagyon alkalmasnak találta a találmányi szabadalmak megszüntetésére, és adott esetben arra, hogy azok további fenntartása újabb felségfolyamodvány benyújtásától, illetve annak kedvező elbírálásától függjön.

A kizárólagos találmányi szabadalmak számának korlátozását továbbá úgy kívánta elérni, hogy elővizsgálati rendszert hozott létre, mellyel a hatóságokat a bejelentett találmányok vizsgálatára kötelezte a tekintetben, hogy azok tárgya új-e, hasznos- és célszerű-e, továbbá, hogy az ipar korlátozása, melyet a kizárólagos szabadalom adományozásával szenved, arányos-e azzal az előnnyel, amelyet az állam a kizárólagos szabadalom adományozásával szerez? Természetesen a szabadalmak adományozása továbbra is az uralkodó elhatározásától függött. A kizárólagos szabadalmak hatálya változatlanul az egész birodalomra terjedt ki, időtartamuk ebben az időben 10–20 év között volt, habár időbeli korlátozás nélküli adományozás is előfordult. A közhasznú kizárólagos szabadalmakat díjmentesen adományozták. A szabadalmazott tárgyak jogosulatlan készítését, az utánzott tárgyak árusítását pénzbírsággal és az utánzatok elkobzásával büntették, a bírság fele a sértettet, a másik fele pedig a kincstárt illette.

Mária Terézia utóda, II. József, is azt vallotta, hogy a kizárólagos szabadalmak az iparra korlátozólag hatnak. E felfogásának következménye, hogy uralomra jutásával számos találmányi szabadalom megerősítését megtagadta, hogy az olyan áruk melyek közhasználat tárgyai, továbbá a honi nyersanyagokból előállíthatók szabadalmaztatását nem engedélyezte. Jó eszköznek tekintette a kizárólagos szabadalmak számának korlátozására azt is, hogy azok csak ritkán s leginkább művészeti, pipere- és díszműárúkra ez esetben is csupán rövid időre

adományoztassanak. Így beszüntette a szövő és egyéb gépek szabadalmazását is, egyrészt azért, hogy ezáltal fellendítse a kézi szövőipart, másrészt pedig, hogy e gépek híján a lakosság nagy része a saját keze munkájával szerezhesse meg mindennapi kenyerét. Ez azonban mégsem zárta ki teljesen a gépek szabadalmazását, különösen, ha azok közhasznú és új voltát megbízható szakmai hivatalok igazolták.

Ebben az időben a kizárólagos találmányi szabadalmak adományozása iránti kérvények az örökös tartományokban a tartományi kormányzásokon keresztül jutottak az Udvari Kamarához. Németalföldet, Lombardiát, Magyarországot és Erdélyt illetően pedig a Titkos Udvari és Állami Kancelláriában kellett azokat betervezni. Ennek megfelelően a kizárólagos szabadalom adományozásánál öt szabadalomlevelet állítottak ki.

II. József szigorú alapelvei azonban testvére, II. Lipót trónra lépésével fellazultak. Ő már nem idegenkedett a szövőgépek szabadalmaztatásától, sőt általában a gépektől sem, aminek következtében, a Mária Terézia és II. József idejében érzékelhető idegenkedés helyett a feltalálói tevékenységre is serkentőleg ható változás történt a kizárólagos szabadalmi védelem terén, mely II. Lipót rövid uralma után I. Ferenc trónra léptével sem változott, sőt I. Ferenc hosszú uralma alatt is folytatódott, amiről nemcsak az uralkodó iparjogvédelem iránt tanúsított érdeklődése tesz bizonyosságot, hanem az a törekvése is, hogy az ipari jogvédelmet mindenféleképp kifejleszteni és kiépíteni akarta. Ennek egyik bizonyítéka volt, hogy 1794-ben udvari rendeletben³ leírta, hogy mi legyen a kizárólagos szabadalmak tárgya, megállapította, hogy kizárólagos szabadalmak csak új gépekre, vagy hasznos gyártmányokra adományozhatók, vagy olyan esetben ha sikerrel kecsesítő termékek termelése vezetettik be, avagy ha új, az ipart előmozdító vállalkozások jönnek létre.

Az 1798. június 30-án kelt legfelsőbb határozatával elrendelte, hogy a találmányok újszerűségének mérlegelésénél csak a birodalmon belüli újdonság legyen mérvadó.

E feltételek megállapítása lassanként a találmánnyal szemben támasztott követelmények és a követendő eljárás szempontjából irányadó alapelvek kifejlesztését is lehetővé tette. Ily módon, mint láttuk, az újdonság fogalmán nem az alapvető jelentőségű újítást értették, hanem csak azt, hogy a szóban forgó találmány a birodalom határain belül új-e? Ehhez azonban szükségessé vált annak felülvizsgálata, hogy alkalmazták-e már a találmányt a birodalom területén? Ezt a vizsgálatot az egyes tartományok gyári felügyelői végezték. A vizsgálat érdekében a találmány lényegét közölni kellett a hatósággal. Mivel pedig ez a feltalálóra nézve hátránnyal járhatott, bevezették a kizárólagos szabadalmak feltételes kiadásának elvét, mely szerint, kizárólagos szabadalom csak abban az esetben volt adományozható, amennyiben a találmány a leírás teljes közzétevése alapján újnak minősült. Nem tekinthető ez másnak, mint ideiglenes jogvédelemnek. A legfelsőbb rendelet óvta a találmány elsőbbségét, hatálya pedig a kizárólagos szabadalomért folyamodó kezéhez történt kézbesítésétől számított egy évre terjedt.

De még az így végzett előzetes vizsgálat mellett is előfordult, hogy már ismert tárgyak kaptak szabadalmi jogot. Ezért a szabadalomlevelekhez egy olyan záradékot csatoltak, melynek kikötése szerint, a kizárólagos szabadalom csak abban az esetben érvényes, ha nem bizonyítható, hogy a birodalomban volt már hasonló, a szabadalmazandó tárgytól lényegében el nem térő tárgy.

Hogy esetleges jogvitákban megalapozott döntés születhessen, azt is megkövetelték, hogy a feltaláló találmányának pontos leírását és rajzát a kezelés magyarázatával együtt lezárva, az oltalom első évében benyújtsa.

Azokat a kizárólagos szabadalmakat, amelyeket egy éven át nem gyakoroltak, nem tekintették adományozottaknak és megszűnésüket nyilvánosan kihírdették. Ezt az egy éves határidőt indokolt esetben meg lehetett hosszabbítani, sőt, az adományozás másfél, vagy

---

³ Kelt dec. hó 24-én.

akár három évre is szólhatott. A szabadalom tulajdonosa köteles volt jelenteni az országos kormánynak, hogy hol került használatba a találmány, hogy az alkalmazás szabályszerűsége bármikor ellenőrizhető legyen.

A kizárólagos szabadalmak adományozását a XVIII. század végén és a XIX. elején is a legkülönbözőbb feltételekhez kötötték, miközben azok tulajdonosai sokféle előjogot is élveztek.

Miként a kizárólagos szabadalmak adományozása, azok meghosszabbítása is kizárólag az uralkodó hatáskörébe tartozott, s ez utóbbit csak a körülmények alapos mérlegelése után engedélyezték.

Külföldi eredmények hatására 1798-ban nyilvánult meg első ízben a törekvés a kizárólagos szabadalmak ügyének rendezésére anélkül azonban, hogy eredményre vezetett volna. Az időközben felmerült összeütközések kívánatosá tették, hogy a kizárólagos szabadalmak adományozásánál felmerülő alapelvekről és szabályokról bizonyos szabványok létesüljenek. Ennek hatására adta ki az uralkodó az 1802. április 11-én kelt udvari rendeletét, melynek eredményeképp jött létre évek múlva az első, 1810. január 16-án szentesített osztrák szabadalmi törvény.

Ezt a törvényt ugyan Magyarországon nem hirdették ki, de mivel annak alapján a kizárólagos szabadalmak vagy az egész birodalomra, vagy csak egyes tartományokra, sőt még meghatározott területekre is engedélyt kaptak, kétségtelen, hogy azt Magyarországra is alkalmazták, emellett, a törvény alapján kiállított négy szabadalomlevél egyike Magyarországra vonatkozik. Ezért tartjuk kívánatosnak legalább röviden annak ismertetését is. A törvény szerint:

1. A kizárólagos szabadalom adományozása felségjog, melyet leginkább gépekre és mechanikai találmányokra adnak. Adományozható kémiai találmányokra is, ezeknél azonban nagy körültekintéssel kell eljárni, mivel jellemzésük nehézségekkel jár. A mezőgazdasági tárgyakra nem lehetséges kizárólagos szabadalmat adományozni .

2. A kizárólagos szabadalom a kihirdetés napjával lép teljes hatályba. Annak tartalma eredetileg a szabadalomlevél kiállításának napjával kezdődött. Ebben az időben a kizárólagos szabadalomlevelet a díjak és illetékek befizetése után állították ki, így a kizárólagos szabadalom tulajdonosa önkényesen meghosszabbíthatta a szabadalom időtartamát, ami visszasságokhoz vezetett. Ez okból, továbbá, mert az állami közigazgatás köteles volt a kizárólagos szabadalom tulajdonosának jogait már az adományozás napjától kezdve védeni, az 1818-ik év elejétől a kizárólagos szabadalom kezdő napjául a legfelsőbb határozat keltezési napját jelölték ki.⁴

3. A kizárólagos szabadalom hatálya vagy az egész birodalomra, vagy egyes tartományokra, avagy területekre terjedt ki. Legfeljebb tíz évre vagy ennél kevesebb időre adományozták.

4. A tulajdonos a kizárólagos szabadalom gyakorlását az esetében megadott időben meg kell, hogy kezdje, és egy évig folytatnia kell, különben a szabadalom érvényét veszti. A szabadalom lejártával pedig köteles annak pontos leírását közzétenni.

5. A kizárólagos szabadalomból eredő jogok örökölhetők és eladhatók.

6. A kizárólagos szabadalom tulajdonosának a találmány kizárólagos védelméért díjat kell fizetnie. Ez a díj a kamarai illetékből és a négy szabadalomlevél kiállítási díjából áll, ennek összege hozzávetőlegesen 100 forint, illetve 200 bécsi forint.⁵

7. A bitorlás büntetése 100 arany és az utánczott tárgy lefoglalása a sértett fél javára.

E törvény életbeléptetésével az osztrák kormányzat eljárási gyakorlata a kizárólagos szabadalom adományozásánál felhagyott a találmány újszerűségének vizsgálatával és az egyszerű bejelentési rendszerre tért át. A kormányzat azonban fenntartotta magának azt a

⁴ A Kereskedelmi Udvari Bizottság erre vonatkozó határozata 1818. január 21-én kelt.

⁵ A Kereskedelmi Udvari Bizottság 1818. március 31-én kelt határozata a kamarai illetékről.

jogot, hogy a bejelentési rendszer dacára a találmány hasznossága és hordereje figyelembe vehető legyen, s annak újszerűségről olyan felvilágosítást szerezhessen be, hogy annak alapján szakértők az illetékes körökkel együtt az uralkodó előtt hihetően igazolhassák a találmány valóban új voltát.

A kizárólagos szabadalom adományozása iránti kérvényeket az illetékes országos hatóságnál kellett benyújtani a találmány pontos megjelölésével. A kérvényhez csatolni kellett a leírást és a szükséges rajzot lepecsételve, esetleg a mintával együtt. Ezt a lepecsételt leírást csak felmerülő vitás kérdés esetében, vagy a kizárólagos szabadalom megszűnése után lehetett kinyitni. Az 1810-ik évtől kezdve a szabadalomleveleket a cs. k. udvari prokuratura készítette. Ezekben mindig megtalálható az a záradék, mely szerint a kizárólagos szabadalom nem tekinthető adományozottnak, amennyiben valaki igazolni tudja, hogy annak tárgyát lényegében ugyanolyan módon már a kizárólagos szabadalom adományozása előtt gyakorolta. A kizárólagos szabadalmak védelme a bitorlásokkal szemben, valamint a pénzbüntetések megállapítása a kizárólagos szabadalom tulajdonosa érdekében ugyancsak az udvari prokuratura feladata volt.

Új találmány esetében csupán azt kívánták meg, hogy az újítás belföldi legyen, s ennek következményeképp, a külföldön már ismert találmány átvételekor is adományoztak kizárólagos szabadalmat.

A kizárólagos szabadalmak adományozása, megszűnése, megsemmisítése az országos politikai hatóság körébe, a jogviták (bitorlások) és a kártérítés iránti perek pedig a bíróság hatáskörébe tartoztak. A bitorlás büntetése: 100 arany vagy 1000 bécsi forint és az utánzott tárgy elkobzása a sértett fél javára.

A kizárólagos szabadalmak megszűnésének vagy megsemmisítésének kihirdetését hivatalból végezték. A kizárólagos szabadalmak leírását a kizárólagos szabadalmak megszűnése után a bécsi Politechnikai Intézet évkönyveiben közölték.⁶

A bécsi kongresszus határozatainak Cannesban, 1815-ben történt aláírásával Ausztria Milano és Velence birtokába jutott, amelyeket Lombard-Velencei Királyság néven foglaltak egybe. Azonban ezekben 1806-ban Eugène, itáliai alkirály az 1791. évi francia szabadalmi törvényt vezette be, amely a tiszta bejelentési rendszeren alapult. Ez a törvény a tartomány Ausztriához csatolása után is érvényben maradt ott. Így olyan a helyzet alakult ki, melyben, a lombard-velencei tartományban fennálló szabadalmi jogok és a hatályos osztrák törvény lényeges eltérése miatt a találmányok védelme is eltérő ügykezelést tett szükségessé, ami az ügyek intézését bonyolulttá tette. Ez a körülmény érlelte meg a találmányok szabadalmazására vonatkozó jog egységesítésére irányuló törekvést.

Az említett két rendszer egybeolvasztására az első kezdeményezés 1816-ban történt. Célja oly egyszerű, egységes és egyöntetű rendszer létesítése volt, amely a feltalálói tevékenység serkentése mellett a nemzeti iparra is tekintettel van. Ebből kiindulva alapelvnek azt tekintették, hogy a találmány nem a feltaláló tulajdona, s nem is jogosítja fel őt arra, hogy annak kizárólagos használatára szabadalmat követelhessen. Ugyanis az államnak nem jog szerinti kötelessége a kizárólagos szabadalmak adományozása, mivel az, az állami közigazgatás tisztán politikai tevékenységi körébe tartozik, mellyel a feltalálói szellem buzdítására, az állampolgárok jogát a találmány utánzására a feltaláló javára meghatározott, esetenként változó számú évre korlátozza. E szempontok irányították az osztrák kormányt az új szabadalmi törvény kidolgozásánál azon túl, hogy úgy kívánták azt megalkotni, hogy egységes volta mellett a birodalom minden országában, így Magyarországon is bevezethető legyen.

Az osztrák kormányzat imént vázolt törekvései okozták, hogy az ipari találmányi szabadalmak ügye nálunk nem fejlődhetett és több változáson ment át, míg annak Ausztriától

---

⁶ A Kereskedelmi Udvari Bizottság 1817. március 4-i határozata.

való teljes függetlenítése az 1894-ben megvalósult és a magyar szabadalmi ügyet gyökeresen rendező 1895. évi XXXVII. törvénycikk létrejött.

A XVIII. századtól 1820-ig Magyarországra és kapcsolt részeire adományozott kizárólagos ipari találmányi szabadalmak⁷

XVIII. századbeliek

Az ebben az időben keletkezett szabadalmak közlése előtt szükségesnek tartjuk, hogy általánosságban ezekre nézve egyet-mást előrebozsássunk.

Az osztrák monarchiában a „privilegium”, „privilegia” vagyis az ennek a szónak megfelelő német „Privilegien” kifejezésen nemcsak a szó szoros értelmében vett ipari találmányi szabadalmakat szokták érteni, hanem általában a kiváltsági jogokat, amelyeket különösen a régebbi időkben szoktak adományozni, mint amilyen például a gyárak engedélyezése volt, ami talán legrégebbi fajtája az efféle jogoknak. Ezen túl a hidaknál, kompoknál való vámszedés, a hajózás, a vasutak üzemeltetése, sőt, még egyedárusítási jogok, sorsjáték, lottó, s több efféle is kiváltsági jognak minősült.⁸

Alig egy hónap múlva már ugyanaz a hatóság a Veczler Ábrahám császári ágens részére adományozott szabadalomlevél másolatát küldi meg a helytartótanácsnak annak közzétételére, hogy a nevezett egy ún. nagyobb sorsjátékra kapott nyolc évre szabadalmat sorsjegyenkénti 50 forintos betéttel, l. Kanc. concept. exped. 1770. Apr. Nro. 105.

De még a 19. század elején is találkozunk kizárólagos szabadalmi kérelmekkel különös célokra. Ilyen például Hoffmann József nagyszombati polgár és kávékereskedő, aki a termében tartandó álarcos táncmulatságokra kért kizárólagos szabadalmat, l. Kanc. 1802:10257. Ilyen irányú Szaszlaue József nagyszombati polgár és korcsmáros kérvénye is, aki a farsang utóján (tempore Bachi feriarum) rendezendő álarcos táncmulatságokra kért ugyancsak kizárólagos szabadalmat, l. Kanc. 1802:11826. Kérvényét röviden azzal indokolja, hogy ezt ott mások is megkapták. Ezeket a kérvényeket, éppúgy, mint egyéb kérvényeket is, határozat előtt a helytartótanácsnak nyújtottak be véleményezésre.

Éppen ezért, akkor, amikor régi ipari találmányok szabadalmi után kutatunk, sohasem szabad az illető kiváltság elnevezéséből kiindulni, hanem mindig a kiváltságot megállapító okmány tartalmából kell arra következtetni, hogy ipari találmányról van-e szó, vagy másféle kiváltságról.

A „privilegium” kifejezés nemcsak az ipari találmányoknál, hanem rendszerint még egyéb kiváltságoknál is mindig az „exclusivum” kifejezéssel van összekapcsolva annak kiemelése, hogy itt kizárólagossági jogokról van szó, amelyeket az engedélyezett időtartamban az engedély elnyerőjén ennek örökösain, kedvezményezettjein, szóval jogutódain kívül más nem használhat, használat esetén pedig mint kihágást elkövető, még büntetéseknek is kiteszi magát. Ezzel kapcsolatban még azt is meg kell említeni, hogy az ipari szabadalom értelmében a „privilegium exclusivum” kifejezésen kívül a szóban forgó időben, sőt még később is a „privilegium privativum” kifejezés is gyakran megtalálható. Tudomásunk szerint a jelzett értelemben, ezzel a kifejezéssel először Mária Terézia Bécsben, 1755. április 19-én kelt szabadalomlevelében találkozunk, amellyel Löbl Ahron Dindeschernek és négy társának nyírfaolaj előállítására és árusítására 10 évre adományozott szabadalmat a cseh királyság és az osztrák örökös tartományok területére.⁹ Azonos értelemben találjuk ezt a kifejezést II. József,

⁷ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 83–99. A 87. oldalon lévő táblázatot ehelyütt újra nem adtuk közre. A latin szövegrészeket a szerző fordította.

⁸ Így p. o. a Udvari Kamara megküldi a Helytartótanácsnak Baratta András és társának 8 évre engedélyezett lottójáték szabadalomlevelét, hogy azt a közönség tudomására hozza (lotto di Genova), l. Kanc. concept. exped. 1770. Mart. Nro. 100.

⁹ Hiteles. másolata az Országos Levéltár helytartótanácsi osztályának titkos levéltárában nro 177. alatt.

1782-ben kelt határozatában, mellyel báró Pichler hordszékre vonatkozó szabadalmának meghosszabbítását megtagadja, valamint az 1783-ban a Friedrich von Riegernek az összes örökös tartományokra kiterjedő hatállyal adományozott, belföldi növénynek a gyapot feldolgozásához hasonló eljárására vonatkozó szabadalmában is.¹⁰ Ez a kifejezés ugyanebben az értelemben még jóval később is előfordul. Hogy csak a magyarországi szabadalmak okleveleit és azok iratanyagát ismertessük, megemlíthető Rubini Péter Lőrinc, gróf Walterstin szabadalma,¹¹ Dupré József tengeri só előállítására vonatkozó találmánya szabadalmazásának ügyirata,¹² valamint az alább felsorolt szabadalmak, úgymint: Allmayer Antal János: eljárás vászon, fonál stb. kémiai úton történő fehérítésére zárt tartályokban, bármely évszakban;¹³ Scheffler Ignác Ferenc: hatást fokozó szárnyas kerekű gép;¹⁴ Derezenyi János: eljárás római timsó előállítására;¹⁵ Bischoff Tamás: mechanikus készülék szövőgépekhez;¹⁶ Löbersorger Antal: terhelt hajók mozgatása igavonók nélkül;¹⁷ Hornbostel Keresztély György: önműködő szövőgép;¹⁸ Girzik Antal Péter: eljárás enyvezetlen kalapok vízhatlanná tételére;¹⁹ Thümmel József: vízemelőgép;²⁰ Schuster Frigyes Amadé: eljárás petinet szövésére és harisnyák s több efféle kötésére;²¹ De Cochelet Lajos: posztónyíró gép;²² Doschot József lovag: főző- és fűtőkészülék.²³

Lényegében a privilegium privativum kifejezés sem jelöl egyebet, mint kizárólagos szabadalmat, ami már abból is következik, hogy a privilegium exclusivummal együttesen fordul elő, sőt, mint például a Derezenyi-féle szabadalomban is, kizárólag ezt használják a szabadalmi kiváltság kifejezésére a privilegium exclusivum helyett.

Az említett kifejezés nyilván azt akarta kifejezni, hogy más közérdekű szabadalommal szemben az adott esetben inkább magánérdekű kiváltságról van szó. Azt is megemlíthetjük, hogy – mint osztrák szerzők közlései is mutatják –, a privilegium privativum kifejezést II. József előszeretettel használta. Egészében véve azt mondhatjuk, hogy ennek a kifejezésnek egyedül, vagy a privilegium exclusivum kifejezéssel vagylagosan előforduló alakjának használata általában csak az 1820-ban életbeléptetett osztrák törvénnyel, illetve a magyar szabadalmi ügy rendezésére tervezett és utóbb 1822-ben kibocsátott rendelettel szűnt meg, noha szórványosan ezután is találkozunk vele az ipari szabadalmakra vonatkozó ügyiratokban.

Mint az előadottakból látható, olyan szabadalmakról tettünk említést, amelyek túlnyomóan a XVIII. század utolsó két évtizedéből származnak. Ezzel azonban korántsem állítjuk azt, hogy a jóval korábbi időkben, még a Mária Terézia által 1755-ben Löbl Ahron Dindeschernek, a cseh királyság- és az osztrák örökös tartományokra adományozott szabadalmát megelőző időkben ne fordultak volna elő ilyenek iránti kérelmek, sőt helyelkőzzel még szabadalmak is. Mivel azonban ilyen kérvények eddig nem kerültek elő, sőt a megadott szabadalom is csak annak tárgyköre leírására szorítkozik, anélkül, hogy a

¹⁰ Dr. Beck-Mannagetta: das oesterreichische Patentrecht című, Berlinben, Heymannál 1893-ban megjelent műve 92. lapja 1) alatti jegyzete szerint a Pichler-féle ügyirat az Udvari Kancellária irattárában, a Rieger-féle az említett mű u.a. lapján lévő 2) jegyzet szerint a birodalmi pénzügyi levéltárban.

¹¹ Helytartótanács o. departam. commerc. 1786, fons 227, pos. 3.

¹² Ugyanitt 1789, fons 289, pos. 1–4.

¹³ Ugyanitt 1791, fons 22, pos. 1.

¹⁴ Kanc. 1791:7336.

¹⁵ Helytartótanács o. departam. commerc. 1799, fons 162, pos. 1. (illetve ugyanitt: 1800. litt. oecon. nr. 13.)

¹⁶ Ugyanitt 1818, fons 89, pos. 1, accl. 1.

¹⁷ Ugyanitt 1818, fons 89, pos. 1, accl. 2.

¹⁸ Ugyanitt 1818, fons 90, pos. 1, accl. 1.

¹⁹ Ugyanitt 1818, fons 90, pos. 1, accl. 2.

²⁰ Ugyanitt 1818, fons 90, pos. 1, accl. 3.

²¹ Ugyanitt 1818, fons 132, pos. 1.

²² Ugyanitt 1818, fons 159, pos. 1.

²³ Ugyanitt 1818, fons 180, pos. 1.

szabadalomtulajdonos előjogairól tájékoztatna, ezekkel nincs szándékunk részletesebben foglalkozni.

Csak példaképpen említjük, hogy 1711. szeptember 4-én, Bécsben kelt határozatával Eleonora Magdolna, Magyarország királynéja és régense Vogemont Lothárnak szabadalmat adományozott malmok és egyéb gépek készítésére című találmányára, valamint malmok építésére.²⁴ Kiemelendő, hogy ezt a szabadalmat kifejezetten magyar szabadalomnak kell tekinteni, mivel az adománylevél szövegéből egyértelműen kitűnik, hogy azt Eleonora Magdolna királyné és regens azzal a titkos függő pecséttel erősítette meg, amelyet mint Magyarország királynéja és regense (rectrix) használ.

Itt kell megjegyezni, hogy I. József 1711. április 17-én történt halála után arra az időre, míg utóda: III. Károly Spanyolországból megérkezik, Eleonora Magdolna, I. Lipót harmadik neje és Magyarország királynéja, I. József és III. Károly édesanyja vezette, mint regens az ország ügyeit.

Tizenhárom évvel későbből, 1724-ből, ismerünk egy adatot, amely szerint Eberhard György János szabadalmat kért arany összegyűjtésére a folyóvizek homokjából.²⁵ Ezt ma úgy mondanánk: aranymosásra, amit egyébiránt nálunk már jóval korábban is gyakoroltak. Nincs nyoma annak, hogy a szabadalmat megkapta volna, amit tárgya nem új volta folytán egész természetesnek is tartható.

Ezen általános megjegyzések után rátérhetünk a XVIII. századi szabadalmak ismertetésére. Nyomukat Magyarországon körülbelül 1780-ig követhetjük. Az országos levéltár ebből az időből 10 darabot őriz. Ezek közül teljes szövegükben csak a magyar és magyarországi szabadalomtulajdonosokét közöljük, éspedig a latin szövegüket azok értelem szerinti magyar fordításában, a német nyelvűeket pedig azok fordítása nélkül, eredeti szövegükben, mivel minden érdeklődőről feltehető, hogy annyit ért németül, amennyi azok megértéséhez és tanulmányozásához szükséges.

A többi, az ide csatolt lajstromos kimutatásban felsorolt nem magyar, vagy magyarországi szabadalomtulajdonosok szabadalomleveleinél a forrásjelzetek mellett csak a szabadalomtulajdonosok nevét, találmánya tárgyát, a szabadalom időtartamát és a szabadalomlevél keltét közöljük. Egyik szabadalomnak, amely a szélesebb körben is ismert magyar Kempelen Farkasnak²⁶ gőzgépére vonatkozik, az ügyirathoz csatolt találmányi bejelentését is közöljük példaképpen arra, hogy miként szokták a körültekintőbb feltalálók ebben az időben bejelentéseiket szövegezni és azzal találmányukat alátámasztani.

Mint már a találmányi szabadalmakra vonatkozó áttekintésünkben is említettük, ebben az időben a szabadalmat kérőknek találmányukra öt szabadalomlevelet állítottak ki: egyet-egyet az osztrák örökös tartományokra, Németalföldre, Lombardiára, Magyarországra és Erdélyre. Azaz minden nem magyarországi és erdélyi találmányára megkapta úgy a magyar, mind pedig az erdélyi szabadalomlevelet is. Ebben, valamint abban a körülményben, hogy Magyarország iparilag nagyon elmaradott volt, találhatjuk annak magyarázatát, hogy a szóban forgó időben magyar vagy magyarországi feltaláló nevével csak elvéve találkozunk.

Eredeti szabadalomlevelet a XVIII. századból, illetve a későbbi korból csak egyet találtunk, a Trübeswetter-félet, amely az 1789-ben keletkezettek között található.²⁷

*

²⁴ I. osztályú Királyi Könyvek, 28. k. 583-584. lapjain.

²⁵ Kamara, benigne resolutiones 1724. I. 12.

²⁶ Kempelen Farkas született Pozsonyban 1734. január 23-án, meghalt Bécsben 1804. március 26-án, a Magyar Királyi Udvari Kancellária tanácsosa és előadója és technikus volt. 1769-ben találta fel sakkozógépét, mely nagy feltűnést keltett. 1788-ban szerkesztette meg beszélőgépét. A most közlendő gőzgépről nem ismerünk adatokat az irodalomból.

²⁷ Ez azonban az Országos Levéltár helytartótanácsi osztályának titkos levéltárában van őrizetben a 748. sz. a.

(Az e csoportba sorolható) 10 szabadalomlevélből csak 6 darab olyan, amit magyar, illetőleg magyarországi szabadalomtulajdonosának tekinthetünk. Megjegyezzük azonban, hogy a Legrad-félt csak a tulajdonos neve alapján tekinthettük magyarországinak. Ezek szövege magyar fordításban, ott, ahol azt a latin nyelvű szöveg szükségessé tette, a következő:

Lajstr. sorsz. 1.

**Eljárás alkáli sók főzésére a palicsi és más tavak vizéből, valamint
sós földekből**

**Liebetaut Gotfried orvostudor és Bácsvármegye
rendes tiszti orvosának kizárólagos szabadalma**

Szabadalmazva 1782. március 2-án.

Kanc. 1781:4986.

Mi, II. József stb. tudtul adjuk, hogy hívünk Liebetaut Gotfried orvosdoktor és Bács vármegye rendes tisztiorvosa nagy fáradsággal és nem megvetendő költséggel a Szabadka szabad királyi városhoz tartozó palicsi tóban ásványi alkáli sót fedezett fel. Mivel reméli, hogy Magyar Királyságunk területén másutt is találnak sós földeket és vizeket, az ásványi sónak előállítására gyárat szándékozik létesíteni. Felségünkhöz könyörögve aziránt folyamodott, hogy neki erre kegyes kizárólagos szabadalmunkat 10 egymást követő évre kegyelmesen engedélyezni méltóztassuk, hogy annak alapján a létesítendő gyárakban az ásványi alkáli sót készíthesse, főzhesse és a főzött és elkészített sót bárhol árusíthassa. Ezen legalázatosabb kérelemtől és azáltal is indítatva, hogy hű alattvalóink atyai gondját viselve, minden lehetséges módon gondoskodni kívánunk azok előnyéről, királyi hatalmunk teljességéből, és kivételes jóindulatunk jeléül a nevezettnek kegyelmesen adományoztuk és engedélyeztük ezt. Azért is, mivel kétségtelen, hogy a termékek a közjó gyarapításához és hasznához nem csekély mértékben járulnak hozzá. És igazságos, hogy az említett Magyar Királyságunk és kapcsolt részeiben az alkáli sók előállítására létesítendő gyárak működését nemcsak hogy ne akadályozzák, hanem inkább segítsék, és az azokat megvalósítókat mindenben, ami akár ezen gyárak fejlesztésére, akár ezek fenntartására tartozik vagy tartozhat pártfogolják és a megkezdett munkában támogassák. Azért tehát, hogy a fentebb említett ásványi sók gyárai jobban fejlődhessenek, Liebetaut Gotfried orvosdoktor, Bács vármegye rendes tisztiorvosának, örököseinek vagy hagyományosainak, hogy a Szabadka szabad királyi városunkhoz tartozó Palics-tóból, és a Magyar Királyságunk területén máshol fellelhető (a földesúri jog sértetlensége mellett) ásványi alkáli sót 10 egymást követő éven át főzhesse, készíthesse, termelhesse és árusíthassa, kegyesen azzal a kifejezett feltétellel engedélyezzük, hogy ő a Magyar Királyság többi részeinek vizsgálatában és a természeti kincsek felkutatásában ígérete szerint részt vállaljon. Ezt jelen levelünk erejével jóváhagyjuk és megengedjük. Amiért minden rangú, rendű, állású, előbbre való hív alattvalóinknak összesen és egyenként szigorúan megparancsoljuk és meghagyjuk, hogy a többször említett Liebetaut Gotfried orvosdoktor és Bács vármegye érdemes tisztiorvosát, annak segédeit és kétkezi munkásait az ásványi alkáliás só termelésében, főzésében és árusításában nyíltan vagy alattomban, vagy valamely más módon ezen neki adományozott kegyes engedélyünk és különös kegyünk gyakorlásában semmiképp megzavarni, akadályozni, terhelni vagy tiltani haragunk és ezen engedélyünk merész megsértése és ellenkezése esetén sújtandó büntetés terhe miatt ne merészeljék. Hanem engedjék, hogy a kegyesen neki 10 évre adományozott engedélyünket és jóváhagyásunkat ugyanő, örökösei, hagyományosai, mások kizárásával,

bárhon (de a földesúri jog sértetlensége mellett) szabadon, biztonságban, minden alkalmatlankodás, kár és akadály nélkül használhassák, élvezhessék és annak örvendhessenek és azok által, akiket illet, vagy illetni fog, minden módon megengedtessek. Másképp ne cselekedjenek. Ezen függő titkos pecsétünkkel, amelyet mint Magyarország apostoli királya használunk, megerősített levelünk erejével és tanúságtételével, amelyet olvasás után a felmutatónak mindig visszaadni kívánunk és parancsolunk. Adatott őszintén kedvelt hívünk, tekintetes és nagyságos galanthai Eszterházy Ferenc stb. kezével főhercegi városunkban, Bécsben, Ausztriában, 1782. évi március hó 2-án, uralkodásunk stb.

Első oldalán: bejegyezve a 2. osztályú Királyi Könyv 4. számú kötete 518. és következő lapjain.

Jegyzet. Mikor Liebraut imént említett kizárólagos szabadalmát Bihar vármegyében kihirdették, Báty János Bihar vármegye tiszti főorvosa, vagy ahogy annak idején nevezték, fizikusa, a vármegyéhez intézett előterjesztésében elmondja,²⁸ hogy ezt a kiváltságot ő is kérhette volna, mivel Magyarországon maga a természet gyártja a sal alcalino minerale-nek nevezett sót. Amely nem egyéb, mint a magyarul sziksónak nevezett só, amely a debreceni szappant olyan kiválóvá teszi, és amelyről az elhunyt magyar medikus: Pázmándy Gábor, a Bécsben kiadott *Idea natri Hungarici* című disszertációjában is említi,²⁹ hogy a sal alcalino minerale nem egyéb, mint a magyar sziksó. Báty tapasztalata szerint ez a só sok helyen fordul elő, és különösen abban a két járásban, ahol a kamomilla dúsan nő és ahol a sal alcalino minerale is előfordul. Azért hívják a magyarok a kamomillát székfűvirágnak, mivel ezt a sót széksónak nevezik.

Lajstr. sorsz. 3.

Kempelen Farkas 1788. évi július hó 17-én találmányt jelentett be az általa tűzgépnek és reakciós (gőz)gépnek nevezett gépekre és ezekre a kizárólagos szabadalmat nemcsak Magyarországra, hanem Csehországra és az osztrák örökös tartományokra is 12 évre kéri

Kanc. 1788:10066

Az erre vonatkozó kérvény teljes szövege a következő:

Felség! Alulírott már sok éve dolgozik a tűzgépek tökéletesítésén, sokat és kitartóan fáradozott, s jelentős összegeket áldozott erre. Már tíz évvel ezelőtt is végzett Bécsben jelentős kísérleteket a Pénzverde és a Bányaügy pörkölő kamrája részére. Ám mert annak idején a vízkazán helyes arányát elvétette, gépe nem egészen azt a teljesítményt nyújtotta, mint ami megkövetelhető lett volna. Ezért kényszerítve érezte magát arra, hogy javaslatát más időpontra halassza.

Azóta utazásai során – elsősorban Angliában – alkalma nyílt arra, hogy ismereteit e téren gyarapítsa, s most már abban a helyzetben van, hogy többféle tűzgépet készítsen a legnagyobb megbízhatósággal, és ez Felséged kiterjedt országaiban, amelyekben a kézműipar mindenfelé elterjedt, rendkívül hasznos lehet.

Nevezett ezúttal kétfajta ilyen gépet alkotott.

²⁸ Helytartótanács o. departam commenrc. 1788. fons. 95, pos. 4. Az előterjesztés kelt 1788. évi jún. hó elsején.

²⁹ Megjegyezzük, hogy az *Idea* szónál a papíros lenyírt lévén, az olvasása kétes.

Az egyik gép az egykori angol, Watt által tökéletesített gőzgépen alapuló és a császári és királyi örökös tartományokban még nem ismert páragép (gőzgép). A gépet alulírott sokban tökéletesítette, egyszerűsítette és fő alkatrészeit használhatóbbá tette .

A másik gép azonban teljes egészében saját találmánya. Rendkívül egyszerű, könnyen mozgatható és bárhová könnyen szállítható. Mindkettő arra szolgál, hogy mindazokon a helyeken, ahol kevés a víz, malmokat, őrlőműveket hajtson. Ilyenek a lisztmalmok, a vas- és rézhámorok, (érczúzó művek), a meghajtó- és zúzóművek, fűrész- és hántolóműhelyek, döngölők és hasonlók.

Az első egy cilinderrel és dugattyúrúddal van ellátva, s kiváltképpen olyan környéken használható, ahol a tüzelés költségesebb, mert olyan régi tűzgépekkel szemben, mint amelyeket a magyar bányákban sok éven át alkalmaztak, ennek az üzemeltetéséhez 2/3-dal kevesebb fára van szükség. Emellett még az is előnyük, hogy sokkal kevesebb alkatrészből állnak, mint a régi gépek, következésképpen kisebb az elhasználódás, és kevesebbet kell ezeket javítani.

A másik gépnek összehasonlíthatatlanul több fűtőanyagra van szüksége, ám gyártása sokkal kevésbé költséges, s ezért üzemeltetése az olyan helyeken, ahol a fa olcsóbb vagy semmibe sem kerül, mint például a fűrészmalmonál, ahol a tüzelőanyagot amúgy is a hulladékok adják vagy más üzemeknél, ahol amúgy is tüzet használnak mint a nyújtó- és zúzóműveknél, kohóknál és hasonlóknál, előnyösebb az elsőnél. Az egész egy rézkazánból (üstből) és egy felette elhelyezett hengerből áll, amelynek mindkét végén egy - az oldalán elhelyezett - nyílás van, amelyen a forró vízgőz áttör és a hengert a reakció forgatja. Ennek következtében sem dugattyúra sem himbára, sem vízbefecskendezésre nincs szükség.

Mínt hogy a feltaláló a megváltozott idők és körülmények között nem remélheti, hogy azokat az előnyös feltételeket, amelyek tíz évvel ezelőtt a Pénz- és Bányügyi Kamara javaslatára legkegyelmesebben engedélyeztettek, ma is megkaphatná, megelégedne azzal is, ha Felsőged a két említett gépre 12 évre privilegium exclusivumot (kizárólagosságot) – nem csupán Magyarországra, hanem a többi cseh és osztrák örökös tartományokra is – adna, amely legnagyobb kegyért a legalázatosabban folyamodik.

Feltaláló a találmányokat általános használatra minden saját haszon nélkül közreadná, ha nem kényszerítené őt a lelkiismerete, hogy azt a mintegy 25 ezer forintra rúgó összeget, amelyet gyermekeitől vont el, és a különböző kisebb és nagyobb kísérletekre fordított, valamelyest pótolja.

Abban az esetben, ha Felsőged ezt a szabadalmat legkegyelmesebben engedélyezni méltóztatna, még a következő legalattvalóibb kérést terjesztené elő: ha ugyanis valaki hamarosan egy önmagában jelentéktelen változtatást tenne ezen a két gépen, vagy csak a külső alak megváltoztatásával azoknak más megjelenést adna, és azután azt állítaná, hogy ezek már nem a leírt gépek többé – azért folyamodik alulírott saját biztonsága érdekében és mindenféle jövőbeni viták elkerülése végett, hogy az engedélyben az új gépek bizonyos meghatározó tulajdonságait, amelyeket más saját tűzgépeinél fel nem használhat, megjelöljék és részletesen felsorolják.

Ezek a főbb tulajdonságok a következők:

Az első gépnél:

1. (először) A régi tűzgépnél a gőz magában a hengerben - amelyben a dugattyú fel-le mozog - lesz lehűtve. Az új gépnél azonban a gőz lehűtése a hengeren kívül történik.
2. (másodsor) Egy pumpát alkalmaz, amely a befecskendezett vagy hűtővizet a levegővel együtt, amely részben a gőzzel, részben a befecskendezett vízzel hatol be, ismét kiszívja.
3. (harmadsor) Egy őrlőmű működtetésénél ez a gép nem a vizet emeli először magasra hogy a vízikerekre engedje, hanem a gőzgép közvetlenül működik, és nem úgy, hogy a felcsapó víz egy gerendelyre kerül, hogy meghajtsa azt.

4. (negyedszer) Különös találmányként a fődugattyú filcből (nemezből) készült.

A második gépnél:

Ez a gép egy horizontálisan vagy vertikálisan járó cylinderból (hengerből) áll, amelyet pusztán a gőz kiáramlása, azaz a reakció hajt, és ezért alulírott azt reakció-gépnek nevezte el.

Minden más tűz- vagy gőzgép, amelynél a fentebb sorolt tulajdonságok egyike sem került alkalmazásra, bárki által megépíthető és felhasználása bármely célra engedélyezhető.

Bécs, 1788. július 16.

Wolfgang von Kempelen s.k.

Felzete:

Ő Császári és Királyi Apostoli Felségének Kempelen Farkas a Királyi Magyar és Erdélyi Udvari Kancellária udvari tanácsosa kéri két általa újonnan feltalált tűz- vagy gőzgépre a kizárólagos szabadalmat (Privilegium exclusivum)

Iktatva: 1788. július hó 17-én

Kizárólagos szabadalom két tűz- vagy gőzgépre Kempelen Farkas udvari tanácsos részére

Engedélyezve: 1788. december 9-én

Helyt. tan. o. departam. commerc. 1788. Fons 277. Pos. 1.

Mi, II. József nyilvánosan tanúsítjuk és mindenkinek tudomására hozzuk: a Magyar-Erdélyi Udvari Kancellária udvari tanácsosa, Kempelen Farkas két új tűz- vagy gőzgépet kíván bevezetni országainkban, amelyek arra szolgálnak, hogy az őrlőművek, mint a lisztmalmok, vas- és rézhámorok, nyújtó- és zúzóművek, vágó- fűrész- és forgácsoló üzemek és más hasonlóak azokon a helyeken is működjenek, ahol vízhiány van. Ezért a feltaláló legalázatosabban arra kért minket, hogy e gépek kivitelezésére meghatározott évekre kizárólagos privilégiumot adjunk neki.

Ha most már figyelembe vettük hogy ez a nagy szaktudással készített két gép örökös tartományaink bányáiban és ipari üzemeknek hasznára szolgál, továbbá mérlegeltük, hogy milyen olcsó, és hogy a feltaláló szeretné, hogy a ráfordított fáradság és költség számára megtérülne, és jutalmaként a találmányt bizonyos időn át egyedül kívánja hasznosítani; éppen ezért teljes uralkodói jogunknál fogva ezt a privilegium iránti kérelmet 12 évre olyan formában teljesítjük, hogy ez idő alatt, a jelen szabadalomlevél kiállításának napjától számítva senki, annak tulajdonosán, Kempelenen, és halála után az örökösökön kívül a Magyar-Erdélyi örökös tartományokban ugyanabban a konstrukcióban tűz- és gőzgépeket ne építhessen, vagy Kempelen és örökösökének tudta és beleegyezése nélkül ne használhasson. Minden egyes áthágás esetén ez ellen vétőket gépük egyidejű elkobzása mellett 300 Species Dukat büntetés sújtsa, melynek fele a kincstárat, másik fele azonban az említett Kempelent, ill. annak örökösökét illesse, és amely fiskálisunk által behajtaszék. Emellett azonban feltételként kívánjuk megszabni, hogy abban az esetben, ha Kempelen a kiállítás idejétől számított két éven belül az örökös tartományok egyikében sem létesít és helyez üzembe az említett gépek közül egyet sem, a számára adományozott kizárólagos jogot elveszíti.

Ha azonban valaki hamarosan egy önmagában jelentéktelen változtatást hajt végre ezen a két gépen, vagy azoknak külsejüknek megváltoztatásával más külsőt ad, hogy azután azt állíthassa, hogy ezek nem a kérdéses gépek, a viták megelőzése céljából az új gépek fő tulajdonságai kifejezetten meghatározatnak a következőképpen:

Az első gépnél:

1. a régi tűzgépnél a gőzt magában a cylinderben (hengerben) – amelyben a dugattyú fel-le mozog – hűtik le, az újban azonban a hűtés a hengeren kívül történik.
2. Az új gépen egy pumpa van, amely a belövellő vizet, hűtővizet levegővel együtt, amely részben a gőzzel, részben a befecskendezett vízzel hatol be, újra kiszívja.
3. Egy őrlőmű működtetésénél ez a gép nem a vizet emeli először magasra hogy a vízikérekre engedje, hanem a gőzgép közvetlenül működik, és nem úgy, hogy a felcsapó víz egy gerendelyre kerül, hogy meghajtsa azt.
4. A főtengely – egy különleges találmány szerint – filcből (nemezből) készült.

A második gépnél:

Ez a gép vagy egy horizontálisan, vagy egy vertikálisan járó cylinder, amely a gőz kiáramlását saját reakciója által végzi el, és ezért azt a feltaláló is reakció-gépnek nevezte el. Ez ott, ahol víz magasról való esése biztosított, a gőz helyett vízzel is működtethető.

Más tűz- vagy gőzgépek, amelyek az említett tulajdonságokkal nem rendelkeznek, bárkinek rendelkezésére állnak, hogy megépítse.

Kiadva 1788. december 9-én

Egyszerű másolat. Kihirdetését a helytartótanács az 1788. december 30-án tartott ülésében rendelte el.

Jegyzet. Ennek a szabadalomnak az adományozását a Magyar Királyi Udvari Kancellária az 1788. évi 15841. szám alatti véleményével javasolta. Mint látszik, az örökös tartományokat illetően némi aggályok merülhettek fel, amelyek azonban kiküszöbölődtek. A legfelsőbb királyi határozat, amellyel a kizárólagos szabadalmat engedélyezték, így szól: „A 12 éves kizárólagos szabadalmat engedélyezem Kempelen részére, azonban mivel a tűz- és az abból keletkezett gőz – amely a mozgás előidézője – felhasználásának lehetősége, sokak által ismert, így a szabadalomban fontos kiemelni, hogy az csak egy, még ismeretlen fizikai vagy mechanikai mozgásra érvényes.”

A szabadalmat díjmentesen engedélyezték. Kempelen, mivel a Cseh-Osztrák Udvari Kancellária is jelentette, hogy részéről a kizárólagos szabadalom megadásának akadályja nincs, a szabadalmat ott is megkapta, s annak kihirdetését ott is elrendelték.

Lajstr. sorsz. 4.

Vay báró gyapotfonógépére adott szabadalom

1789. május 14.

Helyt. tan. o. departam. commerc. 1789. Fons 234. Pos. 1.

Mi II. József stb. ezúton kijelentjük és adjuk tudomásul mindenkinek, hogy vajai Vay Miklós báró mérnökkarunk századosa legalázatosabban jelentette, hogy ő – nem csekély költséggel – egy egészen új, itt még ismeretlen gyapotkártoló- és fonógépet vagy malmot hozott be idegenből és ezt magyar és osztrák örökös tartományainkban bevezetni szándékozik. Tekintetbe vesszük, hogy e mesteri tudással elkészített kártoló- és fonógép további befogadása (használata) örökös tartományainkban a gyapotfeldolgozó kézműiparnak különös hasznára válnék, és azt is mérlegeljük, hogy az említett Vay Miklós báró az erre fordított

fáradtságáért és költségeiért kárpótoltassék és emellett jutalmaztassék, és ezért méltányos, hogy azt a gépét bizonyos ideig egyedül hasznosíthassa. Ezért uralkodói teljhatalmunknál fogva a kért szabadalmat tíz évre oly formában adjuk meg, hogy e szabadalom erejénél fogva ennek kiállítása napjától számított 10 évig a szabadalomtulajdonos, vajai Vay Miklós báró örökösein és engedményesein kívül magyar és erdélyi tartományainkban efféle gyapotkártoló és fonógépet ugyanilyen szerkezettel senki ne készíthessen és ilyen használatára engedélyt ne kaphasson. E rendelkezés áthágása esetén a vétkes a gép elkobzása mellett 300 dukát büntetést fizessen, amelynek fele kincstárunkat, másik fele nevezett Vay Miklós bárót, örököseit vagy engedményeseit illesse és annak behajtásról királyi fiscusunk gondoskodjék.

Mindemellett egyetlen feltételünk azonban, ha Vay báró a mai naptól számított két éven belül e tartományaink egyikében sem állítana fel (létesítene) és üzembe nem helyezne ilyen gyapotkártoló- és fonógépet, akkor e ténynél fogva kizárólagos szabadalmát elveszíti. Ha azonban valaki a gépen valamely jelentéktelen változtatást eszközölne vagy akárcsak a külsején végzett változtatással annak más alakot adna és ezután azt állítaná, hogy az már nem az itt tárgyalt gép, a peres ügyek elkerülése érdekében ennek a gépnek vagy malomnak fő tulajdonságait és részeit ezennel felsoroljuk (meghatározzuk). E szabadalomlevél erejénél fogva a már említett 10 éven belül mást a gyapotkártoló- és fonógépeknél senki más nem alkalmazhat, hacsak jogérvényesen nem bizonyítja, hogy az alább felsorolt alkatrészeket már e szabadalomlevél kiállítása előtt használta volna örökös tartományainkban már felállított gépekben. Ez esetben ennek zavartalan birtoklásában és használatában meghagyassék.

E tulajdonságok a következők:

A szóban forgó gyapotfonó három különböző gépből áll. Az első a ráfektetett gyapotot szalagformában kártolja. A második e szalagformájú gyapotot két pár görgő segítségével előfonja. Ez a durva előfonás. A harmadik ezt az előfonalat tetszés szerinti finomságú fonallá dolgozza fel. Ez a fonókerék abban különbözik az országainkban eddig ismert fonógépektől, hogy az ilyenben mindhárom fent említett gépet egyetlen meghajtókerék mozgatja, úgy, hogy ez az egyetlen meghajtókerék egyszerre 2-3 ezer szálát képes megfonni.

A kártoló (simítógép) különlegessége, hogy ez a gyapotot szalag formájában — és nem mint az, itteni ismert gépek egy ú.n. sodratba pödri — amely aztán a kártológépből állandóan kifut, és a második gépen, két görgő által a kannagép egyik kannájában előfonatot állít elő, amelyet aztán a harmadik gép két-három eltérő gyorsaságú görgőn húz át és tetszés szerint vékonyít vagy finomít, miközben a szálak forognak, és ezeket fel is csévézi.

Minden más kártoló (kefélő) és csévélőgép, amelyre az előbbieken leírt tulajdonságok nem vonatkoznak, vagy amelyekre még szabadalom nincs, bárki által elkészíthető és bármely célból használható.

Ugyanígy a már meglévő gyapotkártoló- és csévélőgépek eddigi birtoklása és használata nem korlátozható.

Bécsben, 1789. május 14-én

Egyszerű másolat.

Pos. 2. a helytt. vármegyékben és Fiumében kihirdettetik. Ennek a kelte 1789. VI. 16.

Bejegyezve az I. oszt. Királyi Könyvek 54. köt. 202. lapján.

Az osztrák örökös tartományokra, Magyarországra, Erdélyre vonatkozó szabadalomlevél tervezete megvan: Kanc. 1789:5800. szám alatt

A szövegből kivehető, hogy itt lényegében külföldről behozott ún. behozatali szabadalomról van szó.

Új módszer a hajók építésére és az azokkal való hajózásra – Gróf Batthyány Tódor kizárólagos szabadalma

Szabadalmazva 1793. június 17-én.

Helyt. tan. o. departam. commerc. 1793. Fons 152. Pos. 1.

Mi II. Ferenc, Isten kegyelméből választott római császár, Németország, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország és Szlavónia apostoli királya stb. tudtul adjuk jelen levelünkkel mindazoknak, akiket illet. Mivel mi gondjaink jelentős részét fordítjuk arra, hogy az Istentől uralmunk alá bízott népek életéhez szükséges dolgokról gondoskodjunk, és mivel bizonyított tény, hogy a szükséges dolgok bősége csak a külfölddel való kölcsönös kereskedelemmel gyarapítható, azért az ezt megkönnyítő különböző eszközök támogatását annál inkább elhatároztuk, minél valószínűbb az, hogy úgy a mezőgazdaság, mind pedig a kézműipar termékei semmi mással sem fejleszthetők biztosabban, mint a külföldre vitt áru mennyiségének növelésével. E célból őszintén kedvelt hívünk, tekintetes és nagyságos gróf Batthyány Tódor, Németújvár örökös ura, kamarásunk és valóságos belső titkos tanácsosunk aziránt előterjesztett alázatos kérelme, mivel hogy folytonos vizsgálódás és hosszas fáradozás, ismételten elvégzett költséges próbák és kísérletek után a hajók építésének új módját, valamint az azokkal mind a tengeren, mind pedig a folyókon, a vízfolyás irányában, és annak ellenében való hajózás módszerét újból felfedezte és feltalálta, amely azoktól, amelyeket eddig ismertek és amelyeket eddig mindenki használt, akár a biztonságot, hasznosságot, nem különben a kényelmet tekintve, teljesen különbözik, érdemes arra, hogy minősége okán előnyben részesüljön. A gróf az e célból létrehozandó társulatával a hajóépítésnek ezt az új, hasznos módját és az ezekkel való hajózás új módját az összes császári és királyi tartományainkban saját költségén bevezetni kívánja anélkül, hogy az a most használatos hajózást bármi tekintetben hátráltatná, vagy hogy annak bármiféle kárt okozna. Ezáltal a köznek tekintélyes előnyt szándékozik nyújtani, különösen, hogyha neki az e célból saját belátása szerint megalakítandó társulásának az ilyen hajózás gyakorlására legfelsőbb királyi támogatásunkat és kegyes kizárólagos szabadalmunkat a következő húsz egymást követő évre oly értelemben méltóztatjuk kegyelmesen adományozni, hogy az összes császári és királyi örökös tartományainkban ezen idő alatt senkinek se legyen szabad a hajók, bárkák és bármi féle vízi járművek építésmódját akár egészen, akár annak valamely lényeges részében utánozni, vagy ilyen hajók, bárkák és bármiféle vízi járművek utánzását, vagy az említett gróf által feltalált hajóépítési módot a grófnak és társulásának írott engedélye nélkül bármiképp használni. Mivel nekünk is különös szívügyünk, hogy a közérdekű jó törekvéseket minden alkalommal kegyesen támogassuk, kiváltképpen azokat, amelyek tanulmányozásából nyilvánvaló, hogy szakadatlanul törekvő fáradozással, a közjó érdekében megvalósuló, hasznos találmányok, ezért lehetővé kell tenni, hogy az azokra fordított munkának meglegyen a maga méltó jutalma. Azért császári és királyi legfelsőbb hatalmunkból az említett Gróf Batthyány Tódor legalázatosabb előterjesztésének és kérelmének kegyes meghallgatása és jóváhagyása mellett neki és társulásának, örököseinek vagy hagyományosainak és engedményezettjeinek, és ennek az új Cs. és kir. Szabadalmazott Hajózási és Hajóépítő Társulatnak nevezett cégnek az aluljelzett mai naptól számított húsz egymást követő évre, minden díj befizetése nélkül kegyelmesen kizárólagos szabadalmat adományoztunk és engedélyeztünk a következő feltételekkel:

Először: az említett gróf által felfedezett új hajóépítési és hajózási módszert ezen szabadalmunk elvesztésének terhe mellett 3 éven belül szakértők vizsgálatának és teljesebb átvizsgálásnak vessék alá. A minőségen kívül minden egyéb körülmény figyelembevételé

mellett hamisítatlanul mutassák ki azt, mi az ami benne praktikus, hasznos, a jelenleg használttól különbözik és teljesen új.

Másodsor: bármely vitás kérdés elintézésére, mely mások hasonló találmányaival akár a hajók szerkezetét, akár az azokon végzett újítást illetően keletkezhet, és annak elbírálásánál, hogyan és milyen mértékben egyezik a szóban forgó találmánnyal az ilyen újítás, vagy miben különbözik attól, és a hasonló eset mennyire vonatkozatható a sértett esetére, az efféle hajók terve vagy rajza, vagy mintája avagy szerkezetének modellje ládába zárva, annak részletes leírásával a Magyar Királyi Udvari Kancelláriánkhöz megőrzés végett lepecsételve beterjesztendő.

Harmadsor: ezen kegyes szabadalmunk erejével a többször említett Batthyány Tódor gróf és annak társulása akár a hajók szerkezetét, vagy a hajózást illetően, akár pedig a kereskedelemben semmiféle előjogot nem igényelhet. Inkább minden módon őrizkednie kell attól, hogy az ez idő szerint a mi örökös tartományainkban folyó hajógyártást, valamint a hajózást bármi módon zavarja, vagy az utasokat a jelenlegi hajósok hajóival szemben e találmány használatára kényszerítse. A jelenlegi hajósmestereknek, különösen pedig a legfelsőbb hajózási hivatalnak teljes szabadsága legyen arra, hogy a hajók eddig szokásos gyártási módját, és az azokkal való hajózás rendszerét időről időre, amint azt a tapasztalat és az e téren megalapozott mesterség tanítja, megtartsa vagy megújítsa, amennyiben ez az újítás a feltalált új módszerű hajó szerkezetétől és hajózástól különbözik és sem annak teljes egészét, sem pedig lényeges részeit nem foglalja magában.

Ezen kegyelmes szabadalmunk kedvezménye emellett pontosan abban áll, hogy a 20 egymást követő év leforgása alatt a több ízben említett Batthyány Tódor grófon és társulat kívül senki a megnevezett gróf által feltalált és ez ideig teljesen ismeretlen hajókat, bárkákat vagy bármimű és fajtájú hajózó eszközöket az említett gróf és társulatának különös és írásba foglalt jóváhagyása és hozzájárulása, felhatalmazása nélkül sem a maga teljességében, vagy lényeges részeiben ne utánozhassa, vagy bármi módon alkalmazhassa. Emellett Batthyány Tódor gróf és társulata a szállításra átadott és rájuk bízott terményekért és bármiféle egyéb átvett dolgokért, más hajózási vezetőkhez hasonlóan örökös tartományainkban a törvények és gyakorlat szerint jótállni és felelni tartozik. Ehhez jelen levelünk erejével az alább részletezett és kifejtett feltételekkel hozzájárulunk, azt megengedjük és megadjuk. Miért is minden rangú, rendű, állású, előbbre való alárendelt híveinknek ezzel a levelünkkel megparancsolva meghagyjuk, hogy a sokszor említett Batthyány Tódor gróft és társulatát a jelen kegyelmes szabadalomlevelünk keltétől számított 20 év alatt az új találmánya szerint megkezdett hajók és bárkák építésében és azokkal a Magyar Királyságunkban és kapcsolt részeiben a folyókon, a vízfolyás irányában, vagy az ellenében való hajózásban nyilvánosan, vagy alattomban megzavarni, akadályozni, nekik alkalmatlankodni és őket eltiltani ne merészeljék. Sőt inkább engedjék, hogy a gróf és társulata az előbb említett módon kegyelmesen megadott kedvezményünket és hajlandóságunkat szabadon, biztosan, minden kár, alkalmatlankodás és akadályoztatás nélkül használja, élvezze és annak örvendjen, és hogy azt azok, akiket ez illet, engedélyezzék. Ezenfelül a megállapított 20 év leforgása alatt Magyar Királyságunk és kapcsolt részeiben mindenki, összesen és egyenként a kérelmező, Batthyány Tódor gróf által feltalált hajók, bárkák és egyéb hajózási eszközök szerkesztésétől, utánzásától, használatától bármiféle módon, akár a maga egészében, akár annak lényeges részeiben a kérelmező gróf és társulata különös és írott beleegyezése és felhatalmazása nélkül mindenképp tartózkodjon. Az ezen új módszer szerint, valamely részükben utánzott hajó és hajózási eszközök lefoglalás és elkobzás terhe alatt teljesen a folyamodó grófra és társulatára szálljanak át, és ezen kívül császári és királyi haragunk és 400 arany pénzbírság sújtsa a bitorlást elkövetőt minden egyes bitorlási esetben, melynek felét királyi kincstárunk, másik felét pedig a folyamodó gróf és társulata veheti fel. Ezt a bírságot királyi fiskusunk elengedhetetlenül beszedi. Ilyen esetben minden

segítségét meg kell adnotok és erre kötelesek vagytok, másként nem cselekedhettek. Jelen, függő pecsétünkkel, amelyet mint Magyarország apostoli királya használunk, megerősített levelünk erejével és bizonyosságával. Adatott őszintén kedvelt hívünk, tekintetes és nagyságos keresztzszeghi Csáky József Szepesföld örökös birtokosa, kamarásunk és valóságos belső titkos tanácsosunk, Szepes örökös főispánja és helyettes magyar királyi udvari kancellárunk kezével, osztrák főhercegi városunkban, Bécsben az Úr 1793. éve június havának 17. napján. Római Császárságunk első, a Magyar-, Cseh- és egyéb országi uralkodásunk második évében.

Lajstr. sorsz. 9.

Új módszer a kender finomítására – Legrad Ignác

Szabadalmazva 1796. január 7-én.

Helytartó tan. o. departam. commerc. 1796. Fons 50. Pos. 1.

Mi II. Ferenc stb. tudtul adjuk stb., hogy Legrad Ignác hívünk, az általa feltalált kenderfinomító gép tulajdonosa elének terjesztette, hogy a nekünk fölötté kedves Magyar Királyságunkban és kapcsolt részeiben efféle gépeket és az ezek elhelyezésére alkalmas épületeket, valamint a szükséges vizet vezető csatornákat szándékoznék létesíteni. Ezért felségünk elé járulva kérte, hogy neki bizonyos számú évre kizárólagos szabadalmunkat kegyelmesen adományozni méltóztassuk, amelynek erejével ugyanő ezt a kenderfinomító-módszert a Magyar Királyságunkban gyakorolhatná. Ezen alázatos kérelme, valamint, hogy hű alattvalóink atyai gondját viselve, azok érdekeiről minden lehető módon gondoskodni és azokra ügyelni akarunk, azért indít bennünket, mert a kendert finomabbá tevő új eljárás bevezetésével a közjó hasznára és előnyére kétségtelenül nem csekély haszon járulna. Emellett még az is méltányosnak ismert, hogy annak bevezetése a Magyar Királyság és kapcsolt részeiben a gyárakat nemcsak hogy nem akadályozná, hanem inkább elősegítené, továbbá, hogy azok birtokosai úgy a hasonló gyárak létesítésében, mind pedig azok megtartásában az azokhoz való és tartozó eszközökkel segítséget, megkezdett munkájukban pedig támogatást kapnának. Hogy tehát a kendert finomabbá tevő fentebb említett módszer minél inkább előmozdítottassék, valamint azért, hogy az ilyen gépek felállítási és felszerelési, úgyszintén az azok megfelelő elhelyezésére való építkezés költségei valamiképpen megtérülhessenek, királyi hatalmunk teljességéből és különös kedvezésből az említett kérelmezett kizárólagos szabadalmat az általa feltalált kendert finomabbá tevő új módszere e levél keltétől számítandó 6 egymást követő évre kegyelmesen oly feltétellel adományozzuk és engedélyezzük, hogy senki más, mint az említett Legrad Ignác, avagy örökösei, vagy hagyományosai ezt a módszert kenderfinomításra az említett 6 év leforgása alatt elkobzás és ezenkívül minden egyes előforduló esetben 200 arany büntetés terhe alatt, amelynek fele a szabadalmunkért folyamodót, a másik fele pedig királyi fiskusunkat illesse, használni ne merje. Azonban azokat, akik a kender finomítására ugyanezt a módszert, vagy hasonlót már korábban használtak, és ezt nyilvánvalóan igazolják, ez a szabadalmunk ne érintse. Egyébiránt hogy az e téren keletkező zavarokat és kétértelműségeket elkerüljük, kívánjuk, hogy a több ízben említett Legrad Ignác által újonnan feltalált gép saját pecsétjével lezárt és a Magyar Királyi Udvari Kancelláriánknak megőrzésre átadott leírása akkor, amikor esetleg egy más hasonló, a kendert finomító gép tűnnék fel, és az említett Legrad Ignác azt állítaná, hogy az az előbb leírt saját módszeréhez hasonló, az ügy elbírálására az ő jelenlétében felnyitassék, egyéb, a kendert finomabbá tevő, a Legrad-féle módszertől eltérő módszereket egyébiránt érintetlenül meghagyva. Ezen, függő titkos pecsétünkkel, amelyet mint Magyarország apostoli királya használunk, megerősített levelünk erejével és tanúságánál fogva, amelyet a

felmutatónak annak elolvasása után mindig visszaadni kívánunk és parancsolunk. Adatott Bécsben, Ausztriában, 1796. évi január hó 7-én. Uralkodásunk stb.

Lajstr. sorsz. 10.

Eljárás római timsó előállítására és ezzel kapcsolatban a tokaji, üresen álló piarista kolostor épülete átengedése Derezenyi János és társai részére

A szabadalom kelt 1799. november 9-én
Kanc. 1799:11810.

Mi II. Ferenc stb., tudtul adjuk stb, hogy hívünk, nemzetes Derezenyi János Zemplén és Beregh vármegyék táblai ülnökének fölségünk elé terjesztett legalázatosabb kérelmére, hogy neki és a vele társult híveinknek: az általunk őszintén kedvelt tekintetes és nagyságos római szentbirodalmi gróf Schönborn Ervin Jenőnek, valamint Bösz János főtisztnek, örökösöknek és utódaiknak az általa a római timsó előállítására feltalált eljárásra azokból a kövekből, amelyek különösen Beregszászon, Kígyóson, Nagy- és Kis-Musayon, Nagy-Begányon, Ardón, Dédán, Kovászón fordulnak elő, és amely eljárás attól a módszertől, amellyel az úgynevezett római timsót Civita Vecchiában előállítják s már nyomtatásban ismertté vált, nagyon eltér, kegyelmes kizárólagos szabadalmunkat kegyesen adományozni, egyúttal pedig a tokaji piaristák üresen álló kolostor épületét egy más technológiai vállalkozása számára neki becsértékben kegyesen átengedni méltóztatnánk. Erre, a legalázatosabb kérelemről és azáltal is indítva érezzük magunkat, hogy a római timsó előállításának bevezetése a nekünk nagyon kedves királyságunkban, Magyarországon és kapcsolt részeiben, nem csekély gyarapodással és haszonnal járna. Megfontolván emellett még azt is, hogy ez a feltalált eljárás az említett Derezenyi Jánosnak és fentebb felsorolt társainak valóban nagy fáradságába került és költségeket is okozott, hogy tehát ezeket valami módon visszaszerezhessék és erre társaival módja nyíljk, királyi hatalmunk teljességéből és különös kegyelemből az említett Derezenyi Jánosnak és társainak a fentebb említett Beregszász, Kígyós, Nagy- és Kis-Musay, Nagy-Begány, Ardó, Déda, Kovászó helyeken található kövekből előállítandó római timsóra vonatkozó, fent említett kizárólagos szabadalmunkat 10 egymást követő évre a Magyar Királyságunk és kapcsolt részeire oly feltétellel adományozzuk és engedélyezzük, hogy a 10 év leforgása alatt a Magyar Királyságunk és kapcsolt részei területén ilyen eljárást a római timsó előállítására senki más, mint Derezenyi János és annak megnevezett társai elkobzás és minden egyes előforduló esetben 300 arany büntetés terhe alatt, amelynek fele a szabadalmat kérelmezőt, másik fele pedig királyi fiskusunkat illesse, ne merjen használni. Nem érinti azonban ez a szabadalmunk azokat, akik nyilvánvalóan igazolják, hogy a római timsó előállításánál a szabadalomért folyamodó által javasolt, a korábban Civita Vecchiában használt és nyomtatásban ismerttetthez hasonló eljárást a jelzett célra már korábban alkalmazták. Egyébiránt, hogy az e téren keletkező zavaroknak és kétértelműségeknek elejét vegyük, kegyelmesen kívánjuk, hogy a már többször említett Derezenyi János által feltalált eljárás leírása saját pecsétjével lezárva a Magyar Királyi Udvari Kancelláriánk levéltárának adassék át megőrzésre. Ezt, az ő saját jelenlétében, csak akkor bontsák fel az ügy elbírálása okán, ha esetleg a római timsó előállítására hasonló eljárás tűnnék fel és az említett Derezenyi János abban tulajdon eljárásárát ismerné fel, a római timsó előállítására való egyéb eltérő eljárásokat egyébiránt érintetlenül hagyva.

Egyébként a Derezenyi János és társai iránti császári és királyi kegyünk és kegyelmünk jeléül a tokaji piaristák üresen álló kolostor épületét, egy másik technológiai intézete számára méltányos becsértékben átengedjük. Azzal a feltétellel, hogy azért a vallásalap számára

kielégítő jelzálogról gondoskodjék és a megállapítandó tőkét öt év múlva két évi részletben letegye, ezenközben pedig az említett vallásalapnak 5 százalék kamatot fizessen. A függő titkos pecsétünkkel, amelyet mint Magyarország apostoli királya használunk, megerősített ezen levelünk erejével és tanúságával, amelyet olvasás után a felmutatónak visszaadni kívánunk és parancsolunk. Kelt Bécsben, Ausztriában, 1799. évi november hó 9-én. Uralkodásunk stb.

Jegyzet: a római timsó Civita Vechiában és Tolfa-ban, Olaszországban a természetesen előforduló alunit pörkölése és ezt követő vizes kilúgozásával készül. A kihűlésnél oldatából oktaéderek, majd pedig kockák alakjában kristályosodik ki. Ez utóbbi vizes oldatából 100°-ra hevítésnél bázikus timsó válik le, a tiszta vizes oldatból a timsó a bepárolásnál oktaedrikus alakban kristályosodik ki.

Minthogy az ásványtani irodalom szerint ismeretes az alunit előfordulása Bereg vármegyében, így kétségtelennek tarthatjuk, hogy Derezeny timsót készítő eljárásánál is a természetes alunitból indult ki.

Eljárásának lényege a maga teljességében nem rekonstruálható, mivel a szabadalomlevél szerint az eljárás leírását ugyan a Magyar Királyi Udvari Kancellária levéltárában le kellett tenni, ez azonban nincs meg a vonatkozó leírásoknál.

Megjegyzendő, hogy szabadalma ellen kifogással éltek, azt állítván, hogy Schönborn gr. is így dolgozik és hogy Civita Vechiában is így dolgoznak. A tárgyalás során Schönborn kifogása tárgytalanná vált, mivel elismerte a Derezeny-féle készítmény kiválóbb voltát és ezért Derezenyivel társult. A civita vechiai és tolfai gyártásmódot illetően pedig Derezeny kimutatta, hogy ez utóbbiaktól eljárása lényegében különbözik. Hogy mik voltak ezek a különbségek, az a rendelkezésre álló iratokból nem állapítható meg.

A XIX. század első két évtizede szabadalmi³⁰

A XIX. század első évtizedében lényegében még a korábbi módon ment végbe a szabadalmak adományozása, bár már 1802-ben megindult a mozgalom egy új osztrák szabadalmi törvény megalkotására, mely, mint azt már előbb említettük, 1810. január 16-án szentesítették, életbe is lépett. Mivel e törvény szerint a kizárólagos szabadalmakat a monarchia egész területére engedélyezték, — bár egyes tartományokra és kisebb területekre is történt engedélyezés — éppúgy, mint a XVIII. századbelineknél, legtöbbször idegen feltalálókka találkoztunk s csak elvétve magyarokkal vagy magyarországiakkal.

Itt kell megemlítenünk, hogy 1810 után a Magyarországra és Erdélyre vonatkozó szabadalomlevelek kiállítására előtt az osztrák örökös tartományok szabadalomlevelének kiállítása alkalmával felszólították az érdekelteket, hogy a magyarországi és erdélyi szabadalomlevél kiállításának díját fizessék be, és csak ennek befizetése után, illetve a befizetés igazolása után állították ki az említett két szabadalomlevelet. Ebben rejlik annak magyarázata, hogy a Magyarországra vonatkozó szabadalomlevelek kelte több esetben jóval későbbi, mint a szabadalom a szabadalomlevélben megjelölt kezdő időpontja.³¹ Ha az osztrák örökös tartományokra vonatkozó szabadalomlevél tulajdonosa nem fizette be a magyarországi és erdélyi szabadalomlevél kiállítási díját, ezeket nem állították ki, s a szabadalomlevél ebben a két országban nem hirdettetett ki, így a szóban forgó találmány e két országban nem részesülhetett védelemben.

A magyar szabadalom után először a kamarai kincstári díjakat kellett fizetni, mégpedig 3 pengő forintot az határozatért (resolutio), 10 pengő forintot a Királyi Könyvbe való bevezetésért, 3 pengő forintot a helytartótanácsnál a szabadalom kihirdetésének díjaként, végül 36 pengő krajcár postadíjat, összesen 16 pengő forint 36 krajcárt. Ezekhez járult még egyéb kisebb díjként 9 bécsi forint 50 krajcár a Császári-Királyi Díjhivatalnál (K. K. Taxamt). Ezenkívül még legfelsőbb engedéllyel a Magyar Királyi Kancelláriánál 16 bécsi forint a hivatalos másolatokra a hivatalnokok magánjövedelme pénztárába (corbona), 8 bécsi forint a szabadalomlevelet író és 2 bécsi forint a pecsételő és lajstromozó díjául, 2 bécsi forint a Királyi Könyv és a helytartótanács számára készülő két leírásért, összesen tehát 28 bécsi forint.³²

Többször előfordult az is, hogy a magyar szabadalomlevélért folyamodó annak kiállítását a legegyszerűbb alakban, papírra írva kérte.

A szabadalomlevél tervezetét az Udvari Kamarai Prokuratura készítette el. Ezt a tervezetet aztán az Udvari Kereskedelmi Bizottság szükség esetén helyesbítette, és a Magyar Királyi Udvari Kancelláriához irányította, miközben, az Udvari Kamarai Prokuratura által készített szabadalomlevél-tervezet másolatának csatolása mellett, a legfelsőbb határozatról értesítette.

³⁰ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 100–105. A táblázatokat ehelyütt nem adtuk közre.

³¹ Kanc. 1817:15765. Az Udvari Kereskedelmi Bizottság egyetértett a Magyar Királyi Udvari Kancelláriával abban, hogy Magyarországon azoknak a kizárólagos szabadalmaknak érvénye, amelyek a kiállítás napjától számított egy éven és napon belül nem hirdettek ki, megszüntethető. Ezért kérte a Magyar Királyi Udvari Kancelláriát arra, hogy ott, ahol a Szabadalomlevél kiállítása a legfelsőbb határozat napjától már nem lehetséges, mivel egy év már elmúlt, vagy legalább is az egy éves határidő lejárt már közel állt, a szabadalomlevelet a kiadás napjáról állíttassa ki, azonban a szabadalomlevél szövegében a szabadalom tartalmát a legfelsőbb határozat napjától jelölje meg. Erre vonatkozólag utalunk még az említett udvari bizottságnak a Kanc. 1817:14519. alattijára is: „dass zwar der Expeditionstag bei solchen später auszufertigenden Privilegien angesetzt, jedoch im Verlauf des Privilegiums selbst die Dauer desselben ausdrücklich vom Tage der in den deutschen Provinzen geschenen Ausfertigung bis zum Verlauf der bestimmten Jahre beschränkt werden sollte, wodurch die gleichzeitige Erlöschung mit dem hierortigen Privilegium auch für Ungern erreicht würde”.

³² Kanc. 1818:15494.

Kérte, hogy a magyar szabadalomlevél kiállítását és a szabadalom kihirdetését annak alapján, a díjak és kiállítási illetékek befizetése után foganatosíttassa, majd az ügyiratot az erdélyi szabadalomlevél kiállításához az Erdélyi Kancelláriához küldje.³³

Az ebből az időből való szabadalmak között csak egyetlen egy magyart találtunk. Ennek teljes szövegét magyar fordításban közöljük, lejárta után közzétett német leírásával együtt. Ezek a szabadalmi leírások ahogy ekkor, úgy később is mindig német nyelvűek. Mivel ezek a leírások másolatokról készült másolatok, könnyen magyarázhatók a szabadalomtulajdonosok nevében, a szabadalmak keltében és a leírások szövegében előforduló hibák és elírások.

Amint ezt az ebben az időben egyedüli magyarországi Vagner-féle szabadalom leírásából látjuk, a szabadalmak adományozása rendszerint négy feltételhez volt kötve. Ezek lényegét illetően az alább közlendő leírásra utalunk. E tekintetben egyetlen kivétel a John Watts észak-amerikai lakos szabadalma, amely az alább következő lajstrom 6. sorszáma alatt található. Ebben a szabadalomlevelében ugyanis a harmadik, a többi szabadalomlevelében szereplő feltétel helyett, a következő kivételes feltételt iktatták: „praeterea tertio: ut ipse in exercitio sui inventi praescriptae censurae rigiori semet subijcere obstrictus sit”, azaz „harmadszor: hogy az említett találmánynak gyakorlásában köteles magát szigorúbb ellenőrzésnek alávetni”.

E két évtized felkutatott 24 szabadalomlevelének fontosabb adatait az itt következő lajstromban közöljük.

Az egyetlen magyarországi szabadalom szövege magyar fordításban és a megszünt szabadalom német nyelvű leírásával a következő.

Lajstr. sorsz. 2.

I. Ferenc Király Vagner József pozsonyi gépésznek kizárólagos szabadalmat adományoz a posztónyíró ollók finom élének előállítására belföldi acélból

Mi. I. Ferenc stb., tudtul adjuk stb., hogy Vagner József gépész, pozsonyi hívünk, jelentette nekünk, hogy nagy fáradsággal és költséggel eljárást talált fel a posztónyíró ollók finom élének előállítására belföldi acélból. A találmány a régóta használt vagy használatra többé nem alkalmas, vagy közönséges vasból készített posztónyíró ollókra csavarokkal ráerősítve, ezen csavarok irányításával úgy állítható, hogy a körülmények szerint élesebb vagy ferdebb nyírás végezhető. Ezt a találmányát, amelynek újszerűsége és nagy hasznossága a posztó készítésében az elvégzett vizsgálat alapján beigazolódott, kész és hajlandó volna a legmagasabb oltalmunk és több egymást követő évre adományozandó szabadalom engedélyezése mellett a köz javára megvalósítani.

Mivel mi kegyesen hajlandók vagyunk a hasznos találmányoknak és törekvéseknek minden módon való támogatására és legmagasabb oltalmunkkal figyelemmel kísérik azokat, azért az említett Vagner József fölségünk elé terjesztett legalázatosabb kérelmének engedve, a nevezett Vagner Józsefnek, örökösének és engedményezettjeinek az általa feltalált posztónyíró ollók finom élére és az említett találmányának használatára hat egymást követő évre Magyar Királyságunk és kapcsolt részei területére kizárólagos szabadalmat azzal feltétellel engedélyeztünk és adományoztunk, hogy ő:

először: a szóban forgó találmányának pontos mintáját, vagy hű és megegyező rajzát és leírását lezárva bemutatja, amely ezután az e találmány újszerűsége iránt esetleg felmerülő vizsgálatoknál, vagy a Magyar Királyságunkban és kapcsolt részeiben mások által a szabadalom tartalma alatt megkísérelt utánzásánál felmerülő vitás kérdések elbírálásakor

---

³³ Kanc. 1818:11210.

alapul fog vétetni, és egyedül ilyen esetben, vagy a kizárólagos szabadalom lejártával lesz felbontható.

Másodszor, hogy maga a kérelmező hat évre szóló szabadalmának lejártával ezt a találmányát megegyező és részletes leírással közhírré tenni tartozik. Azonkívül

harmadszor, hogy abban az esetben, ha másvalaki kimutatná vagy igazolná, hogy Magyar Királyságunkban és kapcsolt részeiben már ezelőtt hasonló és lényegében nem különböző módszert használt arra, hogy a posztónyíró ollók éleihez belföldi acélt alkalmazhasson, ez a kizárólagos szabadalom ezzel a ténnyel érvénytelennek, vagyis inkább meg nem adottnak tartassék és tekintessék. Végül

negyedszer, ha Vagner József kérelmező ezt a szabadalmat egy éven és napon belül nem valósítaná meg, vagy pedig azt a hat éven belül egy éven át nem használná, ez a szabadalom ugyancsak megszűntnek és érvénytelennek tekintendő.

Ha viszont a kérelmező az előírt feltételeket és kötelezettségeket illően teljesíti, a neki kegyelmesen adományozott szabadalmat használhatja, birtoklását élvezheti és annak örvendhet. Mégis kegyelmesen óhajtjuk és megparancsoljuk, hogy ennek a levélnek keltétől számítandó 6 éven belül Magyarországon és kapcsolt részein Vagner Józsefen kívül az általa feltalált módszert a posztónyíró ollók éleinek belföldi acélból készítésére vagy annak használatára a meglevő anyag és minden e célra alkalmazott eszközöknek az említett kérelmező javára leendő elvesztése és ezen kívül ezen kegyelmes, kizárólagos szabadalom bitorlóit legfelsőbb haragunk és minden egyes bitorlás esetében 100 arany bírság terhe sújtsa, mely utóbbinak fele királyi fiskusunkat, másik fele pedig a nevezett Vagner Józsefet illesse. Kelt Bécs császári városunkban, Ausztriában, 1817. január hó 15-én. Uralkodásunk stb.

Ad Kanc: 1817:4308

Wagner József: posztónyíró tökéletesítése

Kizárólagos szabadalmat nyert 1817. jan. 15-én

A pozsonyi Wagner József gépésznek (jelenleg Bécsben) a posztónyírón végzett és szabadalmazott tökéletesítése lényegében abban áll, hogy az acélkések hozzávetőleg egymásfél coll szélességűek, különböző hosszúságúak és csavarokkal (vagy szegeccseléssel) a régi vagy új ollókra külön-külön rászerezhetők és úgy állíthatók, hogy velük a posztónak többé-kevésbé éles vágás adható.

Kitekintés

Az 1820. évi december 8-án kelt új osztrák szabadalmi törvény és az annak megfelelő magyar szabadalmi rendelet³⁴

1820. december 8-án készült el az új osztrák szabadalmi törvény. Hogy ez a törvény lett a kiindulópontja úgy az 1832. március 31-én kelt újabb osztrák szabadalmi törvénynek (mely azonban Magyarországon sohasem volt érvényben), mind pedig az 1852. augusztus 12-én kelt császári nyílt parancsnak is, az minden további okadatolás nélkül már abból is kitűnik, hogy az 1820-as osztrák törvény legtöbb szakaszát jóformán szó szerint vették át az utóbb említett két újabb okiratba.

A találmányi szabadalmak ügyének rendezésénél az volt a szándék, hogy az, az egész osztrák birodalomban egységesen menjen végbe. Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy az örökös osztrák tartományok számára alkotott új szabadalmi törvény lett kiindulási pontja a találmányi szabadalmak magyar rendezésének is. Magyar szempontból éppen ebben rejlik az 1820-iki osztrák szabadalmi törvény fontossága. Ennek alapul vételével jött létre az a 1821. február elsején 1132. szám alatt kelt rendelet, amellyel a szabadalmi ügyet az 1820. évi osztrák szabadalmi törvénnyel összhangban Magyarországon rendezni kívánták. A rendelet kihirdetését egyidejűleg el is rendelték.³⁵ Ezzel együtt küldték meg a törvényhatóságoknak az osztrák örökös tartományok számára kibocsátott törvényt is. A törvényhatóságok körében ez a rendelet, mivel annak egyes részeit törvénybe ütközőknek és sérelmesnek tartották, visszatetszést keltett. A felmerült nyugtalanság lecsillapítására, a sérelmek országgyűlési felpanaszolásának elkerülésére, és az ügy sima elintézése céljából a legfelsőbb helyen helyesnek vélték az említett rendelet kihirdetésének beszüntetését. A Magyar Királyi Helytartótanácsot utasították, hogy minél előbb tegyen javaslatot arra, milyen intézkedés történjék e tárgyban.³⁶

Ennek eredményeképp jött aztán létre a helytartótanács 1822. március 12-én kelt 6137. számú rendelete a magyarországi találmányi szabadalmak intézése és ügykezelése tárgyában.³⁷

Egybevetve a két rendelkezést leglényegesebb eltérésekként kiemelhetjük, hogy a helytartótanács rendeletének V. szakasza alapján a kizárólagos szabadalom csak a hazai törvények szerint gyakorolható, s emellett még arra is utal, hogy a kizárólagos szabadalmak gyakorlásával kapcsolatos cselekmények a Magyar Királyságban mindenkor csak a földesúri jog sérelme nélkül végezhetők.

A VI. szakasz szövege szerint a kizárólagos szabadalom iránti kérvény benyújtásakor a díjnak csak a fele fizetendő. Ez azonban nemcsak a Magyar Királyságra, hanem az Osztrák Császárság tartományaira is vonatkozik, amelyekre a kizárólagos szabadalomért folyamodó külön kérvény benyújtása nélkül is megkapja a megfelelő kizárólagos szabadalmat. A fizetendő díj második felére vonatkozó rendelkezés eközben változatlan maradt.

Mivel Magyarországon a bélyegilletéket mindig is sérelmezték, azért a VII. szakaszban a helytartótanács rendelete kifejezetten kiemeli, hogy a pengő értékű pénzben 7 forintot kitevő bélyegilleték sohasem vonatkozik a Magyarországra és Erdélyre adományozott kizárólagos szabadalmakra, hanem csak az örökös tartományokra engedélyezendőkre, amelyek már korábban is bélyegilleték alá estek. Lényegi különbség van a X. szakasz e) pontjában, mivel

³⁴ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 62–74.

³⁵ Helytartótanács o. departam. commerc. 1821. évi fons. 50, pos. 6.

³⁶ ugyanitt 1821. évi fons. 50, pos. 12.

³⁷ ugyanitt 1821. évi fons. 50, 37. és 38.

ennek szövegezése szerint az újítás megállapításánál nem az általános újdonság vált irányadóvá, hanem az, hogy a kizárólagos szabadalom tárgyát a császári-királyi tartományokban használták-e, vagy nyomdatermékek útján itthon annyira ismeretté vált-e, hogy azt szakértők minden nehézség nélkül felhasználhatták.

Egyéb változtatások, amelyek a helytartósági rendeletben az 1821. február 1-jén kelt 1132. számú legfelsőbb rendelethez képest észlelhetők, részben olyanok, amelyek a tárgy szabatosabb körülírására vonatkoznak, részben pedig szövegezésszerűek s így, mint kevésbé lényegesek, mellőzhetők.

Meg kell azonban említenünk, hogy ugyan az új kizárólagos szabadalmak engedélyezése a helytartótanács 1822. évi 6137. számú rendelete alapján történt, azonban a kizárólagos szabadalomlevelekben az 1821. évtől addig, ameddig az adományozásokat nyomon követhetjük, minden alkalommal az 1821. február 1-jén kelt legfelsőbb rendeletre hivatkoznak, ami mintegy azt a benyomást keltheti, mintha a több ízben említett helytartótanácsi rendeletet a megelőző, 1821. évi 1132. számú legfelsőbb rendelet végrehajtásának magyarázatára adták volna ki. Meg kell azt is említenünk, hogy az 1820. december 8-án kelt osztrák szabadalmi pátenst annak 21. paragrafusa alapján s természetesen az ennek megfelelő magyar rendeletet is az illetékes osztrák hatóságok mindig úgy magyarázták, hogy a kizárólagos szabadalmat mindig az egész birodalomra kell kiterjeszteni (Umfang). Így például egyedül csak Magyarországra szóló kizárólagos szabadalmat engedélyezni nem lehet.³⁸

Azonban még ez az 1822. március 12-én kelt helytartótanácsi rendelet sem oszlatta el Magyarországon az aggodalmakat. Több vármegye fordult a nádorhoz, kérve, hogy a legfelsőbb helyen járjon közbe a sérelmek megszüntetéséért. Csak röviden hivatkozhatunk arra, hogy a panaszok és sérelmek a nádor elé juttatott felterjesztések alapján lényegében abban foglalhatók össze, hogy Magyarországon törvényt, tekintet nélkül arra, hogy polgári vagy büntetőjogi-e az, csak az országgyűlés hozhat; továbbá, hogy ez a rendelet a nemesi előjogokat éppúgy sérti, mint a földesúri jogot. A kizárólagos szabadalmak bitorlói nem büntethetők, mivel büntetések csak a törvények áthágói ellen alkalmazhatók. Emellett a magyar törvényekben egyáltalán nem található olyan rendelkezés, amely a királyi fiskusnak jogot adna arra, hogy a kizárólagos szabadalmak bitorlóját büntesse, vagy joga legyen ilyen irányú kereset benyújtására.

Ilyen sérelmek elleni feliratokkal találkozunk például Gömör, Trencsén, Somogy vármegyék részéről.³⁹

Ezek a felterjesztések azonban egyelőre nem jártak eredménnyel. Az intézkedés módja ez volt: a kizárólagos szabadalmi, illetőleg a találmányi bejelentések ügyvitelénél a fentebb említett rendeletet kellett irányadónak tartani. Amikor pedig például a szabadalom kihirdetését tagadták meg: a rendeletet alkalmazva, a kizárólagos szabadalom kihirdetendő, de emellett a felmerült megjegyzéseik előterjesztésének joga is megmaradt. A sérelmek azonban csak nem szűntek meg, így azokkal az 1825–27-i országgyűlés is foglalkozott.

---

³⁸ Így pl. a Szabolcs vármegyei Szentmihályból való Samueli Dávid kérvénye esetében, amikor hamuzsír előállítására való szabadalmi kérvényét elutasították, l. Kanc. 1832:1800.

³⁹ Erre vonatkozólag l. Helytartótanács o., departam. commerc. 1822. évi fons. 50. pos. 135, továbbá ugyanitt 1823. évi fons 50, pos. 36 és pos 215 alattiakat. Közvetőleg megemlíthetjük még, hogy hasonló esetek a XVIII. században is előfordultak. Így pl. Nyitra vármegye II. Lipót idejében, 1791-ben megtagadta az Allmayer-féle kizárólagos szabadalom kihirdetését lényegében az előbb említett érveléshez hasonló okadatokra hivatkozva. Azonban a Helytartótanács utasította a vármegyét, hogy a kizárólagos szabadalmat akadékoskodás nélkül hirdesse ki, s emellett értésére adták, hogy szabadságában áll a kizárólagos szabadalmak elleni előterjesztéseit a regnikoláris bizottság előtt megtenni, l. Helytartótanács o., departam. commerc. 1791. évi fons 22, pos. 3.

Ennek következményeként a rendek a kizárólagos szabadalmak adományozását is felvették az 1827. április 3-iki ülésük után felterjesztett sérelmek közé, a 45. pontba „a kizárólagos szabadalmakról és az azokra vonatkozó büntető szankcióról” címen.⁴⁰

Ebben a kizárólagos szabadalmak adományozását lényegében azért kifogásolják és tartják sérelmesnek, mert kizárólagos szabadalmak adományozása csak a legritkább és olyan rendkívüli esetekben indokolt, amikor a találmány kiválóan hasznosítható, vagy valamely szerkezet tökéletesítése a nemzeti ipar hasznára és a köz előnyére valóságos és különleges fejlődést hoz. Ellenben semmiképpen sem tekinthető indokoltnak akkor, ha különbségtétel nélkül, bármiféle jelentéktelen találmányra engedélyezik a kizárólagos szabadalmat, mint az éppen ebben az időben fordult elő, a munkások és kézművesek korlátozásával, méghozzá úgy, hogy a kizárólagos szabadalmak ellen vétkezőkkel szemben a helytartótanács 1822. március 12-én 6137. szám alatt kelt rendelete szerint büntető szankciók is élnek. Tehát nem tagadható, hogy ezek a kizárólagos szabadalmak a nemzeti ipar és szabadság szempontjából káros és sérelmes monopóliumokká fajulnak, amelyek semmiféle tisztességes kereseti módot nem tűrnek meg.

Mivel ezen túl a büntetések megállapítása sohasem tartozott a politikai hatóságok hatáskörébe, hanem egyedül a törvényhozó hatalmat illette, és az említett rendelkezés a királyság nemesi szabadságába is ütközött, a karok és rendek ő legszentebb Felségét arra kérték, hogy addig, amíg a kizárólagos szabadalmak ügye érdemben tárgyalható és eldönthető nem lesz, a vonatkozó rendelet hatályát a Magyar Királyságra nézve szüntesse meg.

Erre a kérelemre a király elrendelte, hogy a karokat és rendeket értesítsék arról, hogy a kizárólagos szabadalmakra vonatkozó rendelkezések beszüntetése tárgyában Magyarországra vonatkozóan az illetékes hatóságok meghallgatása után fogja legkegyelmesebb elhatározását közölni.⁴¹ Egyben a Magyar Királyi Kancelláriát is utasította, hogy a lehető legsürgősebben terjessze elő jól megfontolt véleményét arra nézve, hogy mennyiben lehet a karok és rendek sérelmei kapcsán előterjesztett kívánságnak eleget tenni, avagy hogy egyelőre az efféle kizárólagos szabadalmak kiállítása Magyarországra teljesen változatlanul maradjon-e vagy esetleg minden büntető határozat kihagyásával továbbfolytatható-e?⁴² A Magyar Királyi Udvari Kancellária a helytartótanács véleményének⁴³ meghallgatása után az uralkodó elé terjesztette arról alkotott véleményét, hogy a jövőben milyen feltételekkel történhetne a kizárólagos szabadalmak engedélyezése.⁴⁴

E két vélemény részleteire itt nem térünk ki, csak röviden említjük meg, hogy a Magyar Királyi Udvari Kancellária abból kiindulva, hogy Magyarországon a jelentéktelen találmányok engedélyezésétől el kell tekinteni s a már megadott engedélyek esetében az ország törvényei szerint kell eljárni, véleményét abban foglalta össze, hogy mivel kizárólagos szabadalmakat, amelyek sérelmesek voltak, nem adtak ki többé, a már korábban engedélyezett gyakorlatát pedig a hazai törvények szerint tették lehetővé, a sérelem túlhaladottnak tekinthető. Az uralkodó a Magyar Királyi Udvari Kancellária imént említett állásfoglalása után sem adta ki legfelsőbb határozatát s az elé terjesztett, Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalomleveleket aláíratlanul visszatartotta. Ezért kérte, illetve sürgette a Magyar Királyi Udvari Kancellária véleményének felterjesztése után több mint egy évvel – 1829. május 14-én – a magyarországi kizárólagos szabadalmak ügykezelésére

---

⁴⁰ Kanc. 1827:52282. Ebben az esetben a karok és rendek a kizárólagos szabadalmakra vonatkozó sérelmeiket illetően kevésbé merev álláspontot foglaltak el, mint pl. a regnikoláris bizottság kereskedelmi javaslata 1794-ben, amely teljességgel ellenezte, hogy olyannak, aki valamely hasznos terméket először készített, vagy annak, aki annak használatát tökéletesítette, kizárólagos szabadalom adományoztassék, amit az uralkodó elutasított, mivel az ilyen szabadalmak az ipar fejlődését serkentik. I. Kanc. 1794:7991.

⁴¹ Kanc. 1827:6888, kelte 1827. május 28.

⁴² Kanc. 1827:11514, kelte 1827. szeptember 3.

⁴³ Kanc. 1828:4738, kelte 1828. március 11-i ülés.

⁴⁴ Kanc. 1828:4965, kelte 1828. április 4.

vonatkozó legkegyelmesebb királyi határozat kiadását. Lépését azzal indokolta, hogy a ki nem adott kizárólagos szabadalmak száma már eddig is eléri a 328 darabot.⁴⁵

Erre a sürgető felterjesztésre az ugyanez év augusztus 17-én kelt legfelsőbb határozat arról értesítette a Magyar Királyi Kancelláriát, hogy döntését a Kancellária véleménye kapcsán előterjesztett javaslatra ki fogja adni.⁴⁶ Ilyen sürgetéssel később is találkozunk, s még jóval ezután is nyoma van hasonlónak. Úgy látszik, hogy a legfelsőbb határozat kiadásának halogatása abból eredt, hogy az 1820. december 8-án kelt osztrák szabadalmi pátens és a magyar szabadalmi rendelet ezzel összefüggő átdolgozása már előre vetette az árnyékát. Legalábbis erre mutat az uralkodónak az a rendelete, amellyel peremptorikus négy heti határidőt szab az 1820. évi osztrák szabadalmi törvény rendszerének átdolgozását célzó javaslat előterjesztésére.⁴⁷ Végso soron azt mondhatjuk, hogy a várva-várt legfelsőbb határozat soha sem jelent meg, hiszen a Magyar Királyi Udvari Kancellária egy, még 1833-ban született ügyiratából is kitűnik, hogy a Magyarországra engedélyezendő kizárólagos szabadalmak a már többször említett királyi határozat kiadásáig függőben maradtak.⁴⁸ A Magyar Királyi Udvari Kancellária egy 1845. évi ügyiratában még mindig azt a megjegyzést találjuk, hogy a magyarországi szabadalmak engedélyezése és a szabadalmak kiterjesztése Magyarországra az eddigi szokás szerint, (tehát nem legfelsőbb rendelet alapján!) függőben marad.⁴⁹ Tehát a 1822. évi 6137. számú helytartótanácsi rendelet sem hatályát nem veszítette el, sem rendelet nem függesztette fel. Így történt aztán, hogy 1828-tól kezdve a legfelsőbb aláírásra bocsátott magyar kizárólagos szabadalmakat a legfelsőbb helyen visszatartották.⁵⁰ Ennek végeredménye az lett, hogy Magyarországra kizárólagos szabadalmat ettől az időponttól fogva nem engedélyeztek.

Az Udvari Kamara ezt a körülményt a Magyar Királyi Udvari Kancelláriával szemben nehezményezte és annak tisztázására kérte, hogy milyen szempontok vezették abban, hogy a kizárólagos szabadalmakra vonatkozó 1820. december 8-án kelt osztrák szabadalmi pátens hatályát a Magyar Királyságban mindaddig függőben tartsa, amíg a karok és rendek a kizárólagos szabadalmakra vonatkozó sérelmei ügyében a legfelsőbb határozat meg nem jelenik. Az Udvari Kamara arra hivatkozott, hogy az említett osztrák szabadalmi pátent a Magyar Királyi Udvari Kancellária hozzájárulásával hirdették ki és foganatosították, és annak függőben tartása az egész szabadalmi rendszerre zavarólag hat.⁵¹ Ehhez a nehezítéshez talán még az az aggodalom is hozzájárulhatott, hogy a Magyarországra szóló szabadalomlevelek késedelmes kiadásának következménye az osztrák örökös tartományokra engedélyezett szabadalmak elutasítása lesz, ami be is következett, mint azt például a Vogel György és Ressel József,⁵² valamint Volker Vilmos⁵³ ügyei is tanúsítják. Ők 1832-ben az osztrák örökös tartományokra engedélyezett szabadalmaikról éppen azért mondtak le, mert a Magyarországra szóló szabadalomlevelet nem állították ki. A Magyar Királyi Udvari Kancellária azzal igazolta eljárását, hogy azt a legfelsőbb helyen is bejelentette, amint az egy 1829-ben a legfelsőbb helyen tett előterjesztéséből kitűnik.⁵⁴

---

⁴⁵ Kanc. 1829:5816.

⁴⁶ Kanc. 1829:10099, egyébként ez a legfelsőbb helyről még jóval később is kilátásba helyezték, l. például: Kanc. 1831:8099.

⁴⁷ Kanc. 1830:3071.

⁴⁸ Kanc. 1833:1351.

⁴⁹ Kanc. 1845:152.

⁵⁰ Kanc. 1832:1800.

⁵¹ Kanc. 1832:1800.

⁵² Kanc. 1835:17296.

⁵³ Kanc. 1837:2210.

⁵⁴ Kanc. 1829:10099

1832. március 31-én megjelent az új osztrák pátens az örökös tartományokra engedélyezendő kizárólagos szabadalmokról.⁵⁵

Amikor az uralkodó ennek kihirdetését Magyarország és Erdély kivételével a többi örökös tartományokra elrendelte, egyúttal intézkedett, hogy pátenszt úgy a Magyar Királyi, mind pedig az Erdélyi Kancelláriával is közöljék, hogy ezek, az Udvari Kamarával történt előzetes megbeszélés után mielőbb véleményt nyilvánítsanak arról, hogy milyen módon és milyen formában lenne az általa jóváhagyott új osztrák szabadalmi pátens Magyarországön illetve Erdélyben, kellő tekintettel az országos törvényekre, végrehajtható?⁵⁶ E rendelet következtében tárgyalt a Udvari Kamara és a Magyar Királyi Udvari Kancellária. Hosszadalmas tárgyalásaik eredményeképp az utóbbi hatóság azzal az ajánlattal állt elő, hogy jelenleg legcélszerűbb a fennálló szabadalmi rendszert Magyarországon teljesen megszüntetni s az újabb legfelsőbb határozatoknak (azaz az új osztrák szabadalmi pátensnek) erre a királyságra való kiterjesztésétől azonnal eltekinteni.⁵⁷ Erre válaszul Ferdinánd király legfelsőbb határozatával utasította a Magyar Királyi Udvari Kancelláriát, hogy javaslatát, illetőleg előterjesztését akkor mutassa be, amikor a kereskedelmi törvénytervezet országgyűlési vitája után a rendek javaslatai végső döntésre elé kerülnek.⁵⁸

Közbevetőleg itt kell megemlíkeznünk egy, a szakirodalomba bekerült, nem egészen helytálló adatról. Dr. Kósa Zsigmond, A magyar szabadalmi törvények magyarázata című műve⁵⁹ bevezető részének negyedik oldala szerint Ferenc király a Magyar Királyi Udvari Kancellária 1828. április 4-én 2869. szám alatt kelt véleménye alapján az 1822. március 12-én kiadott 6137. számú helytartótanácsi rendeletet hatálytalannak nyilvánította. Azonban 1832. március 31-én, mikor Ausztriában újabb szabadalmi pátenszt bocsátott ki, nehogy a szabadalmak a magyar korona területén védelem nélkül maradjanak, hosszas tárgyalások után 1835. május 6-án kelt legfelsőbb határozatával elrendelte, hogy szabadalmak védelmének végleges rendezését a magyar korona területére arra az időpontra halasszák, amikor a hiteltörvények tárgyalásra kerülnek. Addig azonban az 1822. március 12-én 6137. szám alatt kiadott helytartótanácsi intézményesített szabályokat a magyar állam területére érvényükbe visszahelyezte.

Dr. Kósa Zsigmond közlése a rendelkezésre álló adatok alapján egy-két helyen helyesbítésre szorul. A Magyar Királyi Udvari Kancellária szóban forgó, 1828. április 4-én kelt véleménye nem 2869. szám alatt, hanem 4965. Kanc. szám alatt található.⁶⁰ Téves továbbá véleményünk szerint az is, hogy az uralkodó a 6137. szám alatt kibocsátott, a kizárólagos szabadalmak engedélyezésére vonatkozó helytartótanácsi intézkedést hatálytalannak nyilvánította volna, mivel a Magyar Királyi Udvari Kancellária említett véleményének beérkezése után elrendelte, hogy az országgyűlésre egybegyűlt rendeket értesítsék arról, hogy a kizárólagos szabadalmakra vonatkozó rendelkezések beszüntetésének kérelmét illető kegyes határozatát az illetékes kormányzások meghallgatása után fogja velük

---

⁵⁵ Kanc. 1832:9814.

⁵⁶ Kanc. 1832:9814, a legfelsőbb rendelet kelt 1832. március 31-én.

⁵⁷ Kanc. 1835:6399.

⁵⁸ Ugyanitt, az előbb említett jelzet alatt, a legfelsőbb határozat kelte: 1835. május 6.

⁵⁹ Első kiadása a szerző kiadásában 1898-ban, a második pedig Pollitzer és Fia bizományában, a 1911-ben jelent meg.

⁶⁰ A Dr. Kósa Zsigmond által hivatkozott 2869 udvari kancelláriai szám, amint annak megtekintéséből meggyőződünk, ns. Kálnay János insurrectiós volt másodkapitánynak szűkös viszonyaira való tekintettel kért segélyezési ügyére vonatkozik, amelyet 1828. február 20-án elutasítottak. Úgy sejtjük, hogy Dr. Kósa Zsigmond ezt a téves számot az. Udvari Kancelláriának a Felsőség elé terjesztett 1835. évi udvari kancelláriai 6399. szám alatt az Országos Levéltárban található véleménye tanulmányozása alkalmával jegyezhetette ki. Ennek az ügyiratnak ugyanis üres szélén áll ez az irónnal odajegyzett 2869/1828. szám, mint az Udvari Kancellária 1828. április 4-én kelt vélemény-felterjesztésének kétségtelenül téves számjelzése. Ez a téves jelzés különben még kaparás vagy radírozás jeleit is mutatja.

közölni.⁶¹ Emellett szól még, hogy a Magyar Királyi Kancellária egy 1845-ből való ügyiratából⁶² kitűnik: a magyar szabadalmak engedélyezése és az osztrák örökös tartományokra engedélyezett szabadalmak kiterjesztése Magyarországra, csakis az eddigi szokás szerint, – tehát nem legfelsőbb rendeletre – maradnak függőben. Ezzel a 6137. számú 1822. március 12-én kelt helytartósági intézkedést nem hatálytalanították, és fel sem függesztették, csupán az történt, hogy az uralkodó a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalomleveleket nem írta alá és visszatartotta. Azt is bizonyítja ez, hogy a sokat említett helytartótanácsi rendelet felfüggesztésére az uralkodónak nem is volt szüksége, elegendő volt a szabadalomlevelek visszatartása.

Nem oszthatjuk Dr. Kósa Zsigmondnak azt az állítását sem, hogy az uralkodó 1835. május 6-án kelt legfelsőbb határozatával az 1822. 6137. számú helytartótanácsi intézkedésbe foglalt szabályokat a magyar állam területére érvényükbe kifejezetten visszahelyezte volna. Ez a legfelsőbb határozat ugyanis nem mond egyebet, csupán meghagyja a Magyar Királyi Udvari Kancelláriának, hogy a javaslatát akkor terjessze elő, amikor majd a kereskedelmi törvénytervezet országgyűlési tárgyalása után a rendek vonatkozó javaslata végső döntésre hozzá kerül.⁶³

Még csak annyit említünk meg, hogy az 1827-ben előterjesztett sérelmek elintézésének elmaradása miatt a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalmak adományozásában szünet következett. Ehhez kétségtelenül hozzájárult az 1832. évi új osztrák szabadalmi pátenstörvény kihirdetése is,⁶⁴ mivel annak hatálya, kizárólag csak az osztrák örökös tartományokra terjedt ki, miután abba Magyarországot és Erdélyt bekapcsolni nem sikerült. Így a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalmakra ugyan továbbra is az 1822. évi 6137. számú helytartótanácsi rendelkezés maradt érvényben, mivel hatálytalanításának kifejezett nyoma nincs, de a túlnyomórészt idegen feltalálók az új osztrák szabadalmi pátenstörvény folytán többé már nem kényszerültek a magyar kizárólagos szabadalmat is igénybe venni. Mindez természetesen ugyancsak hozzájárult a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalmak számának csökkenéséhez, olyannyira, hogy 1833 után alig találunk Magyarországra vonatkozó kizárólagos adományozást, legfeljebb olyat, amely valamely osztrák örökös tartományra engedélyezett kizárólagos szabadalom kiterjesztéséből kifolyólag Magyarországra is vonatkozott.

Az osztrák örökös tartományokra engedélyezett szabadalmaknak Magyarországra való kiterjesztéséért már nem kellett szabadalmi díjat fizetni, mivel az 1817. november 11-én kelt 55936/3141. számú udvari dekrétum kifejezetten előírja, hogy szabadalmi díj minden szabadalmat kérő által csak egyszer fizetendő, és pedig annak az udvari hatóságnak (Hofstelle), amely a szabadalmat eredetileg adományozta. A többi udvari hatóságok által kiállított oklevelekért pedig a közönséges 3 forint pengő pénznyi szabadalomlevél-kiállítási díjat írták elő, mint az például a neudeggi Felix Freisauffnak a takarékos fűtési módszerre vonatkozó szabadalom kiterjesztési ügyében is történt.⁶⁵ Az ugyanerre az ügyre vonatkozó egyik ügyiratból megtudjuk azt is, hogy olyan esetben, mikor a Magyarországra kiterjesztett szabadalom tartama tovább tartott, mint az osztrák örökös tartománybeli, a díj kiszabásától eltekintettek.⁶⁶

---

⁶¹ Kanc. 1827:6888. szó szerint: „...ut interea etiam relativae dispositiones in regno Hungariae sistantur: suam Majestatem sacratissimam auditis concernentibus dicasteriis benignam resolutionem edituram esse”.

⁶² Kanc. 1845:152.

⁶³ Kanc. 1835:6399: „Die Kanzlei hat diesen Vortrag dann zu reproduciren, wenn nach reichstäglicher Verhandlung des Commerzial-Operates die dies fälligen Anträge der Reichsstände Meiner Schlussfassung werden unterzogen werden.” Wien den 6 May 1835. Ferdinand m. p.

⁶⁴ Kanc. 1832:9814.

⁶⁵ Kanc. 1840:17313. alatt a kiterjesztés megadása, a díjakra vonatkozik Kanc. 1841:17456 és 1842:1616.

⁶⁶ Kanc. 1842:1616.

Az ilyen kiterjesztési ügyeknél egyébiránt mondhatjuk, hogy körültekintő eljárásuk inkább szigorúságnak minősíthető, hiszen a kérelmeket a legkülönbözőbb kifogásokkal utasították vissza. Példaképpen említjük csak, hogy ahol lehetett, azzal az indokkal utasították el a kiterjesztési kérelmet, hogy a kérdéses szabadalomnak nincs egész Magyarországra kiterjedő jelentősége vagy hasznossága,⁶⁷ Magyarországon csak a legritkább esetben engedélyeztetnek szabadalmak,⁶⁸ nem csatolta szabadalma leírását⁶⁹ s egyéb hasonlók.

Ennek már csak azért sem tulajdoníthatunk nagyobb jelentőséget, mivel a Magyarországra engedélyezett kizárólagos szabadalmak a legfelsőbb jóváhagyást a felség aláírásával amúgy sem kapták meg, s így aláírás nélkül, kiadatlanul maradtak.

A legfelsőbb határozat kiadásának késése miatt az 1827–1833. között született, Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalmak közül 580 olyan darabot számláltunk össze, amely a legfelsőbb aláírás hiánya miatt nem válhatott hatályossá. Arra a netán felmerülő kérdésre, hogy mi lett ezek sorsa később, feleletünk az, hogy védelmi idejük lejártával tárgytalanná váltakként kezelték őket, és kihirdetés nélkül az irattárba kerültek.

Az 1820. évi osztrák szabadalmi pátens hatálya alatt külön álló magyar kizárólagos szabadalmak sohasem kaptak engedélyt, mivel az Udvari Kamara álláspontja szerint ennek a pátensnek 21. paragrafusa szerint a kizárólagos szabadalmak hatályának az egész birodalomra kell kiterjednie.⁷⁰ Úgy látszik, utóbb, mikor az osztrák örökös tartományokban az 1820. évi szabadalmi pátens helyett 1832. március 31-én az új szabadalmi pátens lépett életbe, már elálltak ettől a felfogástól. Legalábbis erre utalhat Erdős János Mózes esete, aki 1841. augusztus 26-án kizárólagos magyar szabadalmat kapott nyolc évre, épületek és tetőzetek tűzbiztos készítése címen.⁷¹ A kért díjmentességet a Pest vármegye által csatolt szegénységi bizonyítványa alapján ugyan nem kapta meg, de a Magyar Királyi Udvari Kancellária ajánlatára az Udvari Kamara hozzájárult ahhoz, hogy a kérelmező a neki megfelelő (angemessen) részletekben fizethesse a díjakat.⁷² Az általa később fizetendő díjak megállapításakor, az Udvari Kamara úgy határozott, hogy mivel itt valóságos találmányról és kizárólagos szabadalomról, mégpedig olyanról van szó, amely csak Magyarországra vonatkozik, és amelyért szabadalmi díjat még nem fizettek, a teljes díjat kell leróni, mégpedig az úgynevezett díjtörvény 206. paragrafusa értelmében. Az első évi oltalomért 25 forint, a következő négy évre évente 10-10 forint, tehát az első öt évre összesen 65 forintot kellett fizetni; a további 10 évre a kizárólagos szabadalom időtartamához mérten összesen 375 forintot az 1820. évi osztrák szabadalmi pátens díjszabása szerint, ennek előírására utasította a Császári-Királyi Udvari Díjhivatal (k. k. General-Hoftaxamt)⁷³ az alább jelzett második számhoz csatolt rendeletével. Ez az előírás az 1820. évi osztrák szabadalmi pátensben és az ezen alapuló 1822-i 6137. számú magyar helytartótanácsi rendeletben foglaltól csak abban különbözik, hogy míg ezeknél az első öt év mindegyikére 10-10 forint esik, addig az itt szóban forgó magyar kizárólagos szabadalom első évére nem tíz, hanem 25 forint esik a fentebb említett díjtörvény előírása értelmében. Ez a 15 forintnyi többlet emeli fel a 15 éves időtartam díját az 1820. évi osztrák szabadalmi pátens és az ennek megfelelő helytartótanácsi rendelet 425 forintos díjszabásával szemben 440 forintra. Hogy az Udvari Kamara a szabadalmi díjat miért az osztrák díjtörvény 206. paragrafusa alapján, és nem az 1820-iki osztrák szabadalmi pátensben alapuló 1822. évi helytartótanácsi rendelet előírása szerint számította, az csupán azzal magyarázható, hogy az említett osztrák szabadalmi pátens ekkor

⁶⁷ Kanc. 1838:10057, és 1838:9407.

⁶⁸ Kanc. 1838:2282.

⁶⁹ Kanc. 1835:14320.

⁷⁰ Kanc. 1832:1800, a Szabolcs vármegyei Szentmihályból való Samuéli Dávid hamuzsír előállítására vonatkozó kizárólagos szabadalom iránti kérvénye tárgyában.

⁷¹ Kanc. 1841:11971.

⁷² 1842:10453.

⁷³ Kanc. 1841:17456. és 1842:1616.

már nem volt hatályban, az 1832. évi rendelet pedig nem terjedt ki Magyarországra. Továbbá az 1822-i helytartótanácsi rendelet az osztrák díjtörvénnyel szemben nem volt irányadónak tekinthető, dacára annak, hogy az 1840. évi XVIII., a kereskedelemre vonatkozó törvény cikk 66. paragrafusában értelmében az 1822. évi helytartótanácsi rendelet továbbra is hatályban maradt.

Erdős János Mózes esetén kívül ugyan több ízben találkozhatunk kizárólag csak Magyarországra kérelmezett kizárólagos szabadalmak engedélyezése iránti kérvényekkel, ezek azonban nem jártak eredménnyel.⁷⁴ Ennek oka abban kereshető, hogy Magyarországra csak igen ritkán és csupán abban az esetben engedélyeztek kizárólagos szabadalmakat, ha azok hasznossága az egész királyságra nézve egyértelműen igazolható volt.⁷⁵ Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalommal ezután 1848-ig már nem találkozunk. Ebben az esztendőben a Helytartó Tanácsot legfelsőbb helyről utasították, hogy a szabadalmi leírások 1-1 példányát küldje meg a Magyar Tudós Társaságnak, a pesti Iparegyesületnek és a József-ipartanodának.⁷⁶

Ami a kizárólagos szabadalmak engedélyezésénél követett eljárást illeti, megemlítjük, hogy amíg az 1820. december 8-án kelt osztrák szabadalmi pátenst volt hatályban, a Kereskedelmi Udvari Bizottság (k. k. Commerz-Hof-Commission) előterjesztésére az uralkodó adományozta a kizárólagos szabadalmakat. Az adományozásról a Magyar Királyi Udvari Kancelláriát értesítették, mely aztán a szükséges latin fordítás elkészítése után a magyar szabadalomlevél kiállításáról intézkedett, és az Erdélyi Udvari Kancelláriával a szükséges adatokat közölte, hogy az, az Erdélyre szóló szabadalomlevelet kiállíthassa.

Később ennél az eljárásnál az említett Kereskedelmi Udvari Bizottság helyébe az Udvari Kamara lépett.⁷⁷ Ez küldte át a legfelsőbb határozattal adományozott kizárólagos szabadalmak heti jegyzékét a Magyar Királyi Udvari Kancelláriának, hogy az a szükséges latin fordításról és a magyar kizárólagos szabadalomlevél kiállításáról s az ügynek az Erdélyi Udvari Kancelláriához továbbításáról gondoskodjék. Az Udvari Kamara hatásköre, melyet az 1829. február 11-én kelt udvari kamarai határozat⁷⁸ újból megállapított, így a kizárólagos szabadalmak engedélyezésének és meghosszabbításának funkciójával bővült. Éppen úgy, mint 1824-től kezdve, ez az udvari hatóság értesítette a Magyar Királyi Udvari Kancelláriát az engedélyezett kizárólagos szabadalmakról, azok keltéről, miután a kizárólagos szabadalmak engedélyezésének erre a hatóságra történt átruházása folytán a szabadalomlevél keltének kitöltésére is ennek az udvari hatóságnak határozata, illetve annak keltezése vált irányadóvá.

A szabadalom-kérvények esetleges hiányait úgy pótolták, hogy az Udvari Kamara (vagy ezt megelőzően a Kereskedelmi Udvari Bizottság) a Magyar Királyi Udvari Kancelláriát kérte fel a pótlás beszerzésének szorgalmazására. Ez pedig a helytartótanács és az illetékes törvényhatóság útján kérte be az ügyféltől a szükséges pótlást.⁷⁹

---

⁷⁴ Ezek közül példaképpen Makay Ágost Krassó vármegyei ülnök kizárólagos szabadalom iránti kérvényét említjük meg, l. Kanc. 1836:9407. Ilyenek továbbá: Rad Jakab Kristóf ügye: Kanc. 1843:13147, elutasítva: 1843:16088 jelzet alatt, valamint Hübsch József bejelentése ugyanott 1846:3409. szám alatt, elutasítva: u. o. 1846:7734 jelzet alatt.

⁷⁵ Így p. o. Makay Ágost most említett ügyében, Helytartótanács o. departam. commerc. 1838. évi fons 40, pos. 15 alatt: „exclusiva privilegia pro Hungaria non nisi, in rarissimis casibus, et ubi utilitas in totum regnum redundans manifestissime evicta est, elargiri soleant.” Továbbá: Kanc. 1838:2283. Strasser Fülöp és Heksz Adolf, valamint Kanc. 1838:9125. Lips és Umbach pesti tetőfedőmesterek találmányi szabadalom iránti ügyében; hasonló: Kanc. 1838:10057. is.

⁷⁶ A Magyar Tudós Társaság a Magyar Tudományos Akadémia reformkori elnevezése, az Ipartanoda pedig a Műegyetem egyik elődintézménye. Helytartótanács o. departam. commerc. 1848. évi fons, 40. pos, 3.

⁷⁷ Kanc. 1824:8840.

⁷⁸ Kanc. 1824:8840.

⁷⁹ Kanc. 1836:1212; 1838:14081; 1838:14438; 1841:3285; 1847:7094.

, Amikor csak Magyarországra engedélyezendő szabadalomról volt szó a Magyar Királyi Helytartótanács véleményét mindig kikérték.⁸⁰

Utólagos betoldásokat, változtatásokat a már bemutatott leírásban nem lehetett eszközölni, ezeket nem vették figyelembe, hiszen a szabadalomtulajdonos elsőbbségre való jogát kizárólag a benyújtott eredeti leírás szerint lehetett megítélni.⁸¹

Míg kezdetben, a gravameneket követő időben a magyarországi kizárólagos szabadalmak leveleit az Udvari Kamara jegyzékének beérkezése után előkészítették, hogy azokat esetleges legfelsőbb parancsra azonnal továbbíthassák, (amennyiben időközben le nem jártak volna) addig az új, 1832. évi osztrák szabadalmi pátens életbeléptetésével ezt az előkészítést, illetve a Magyarországra szóló szabadalomlevelek kiállítását beszüntették. Abból indult ki, hogy az új osztrák szabadalmi pátens életbeléptetése folytán, a Magyarországra vonatkozó kizárólagos szabadalomlevelek kiállítása is bizonyos, az eddigi alaktól eltérő változtatásokkal és eltérésekkel folytatódik majd.⁸² Ebben rejlik annak magyarázata, hogy ettől kezdve nem találunk magyarországi kizárólagos szabadalomlevélre vonatkozó tervezetet a hozzávaló latin fordítással, és hogy e tekintetben az Udvari Kamara jegyzékében foglalt német szövegre vagyunk utalva.

Sem az 1820. évi osztrák szabadalmi pátens, sem az ezt Magyarországra bevezető 1822. évi 6137. számú helytartótanácsi rendelet nem merítette ki mindazokat a jogszabályokat, amelyeket még figyelembe venni és rendezni kellett volna. Ezek rendezése legtöbbször úgy történt, hogy konkrét esetekben adták ki a szükséges rendeletet, melyet aztán a később előforduló esetekben irányítószabályként alkalmaztak. Az ilyenformán létrejött szabályokat „norma” néven ismerjük. Ezekkel már korán találkozunk. Ilyen volt például az, hogy az élelmezési cikkek, italok kizárólagos szabadalmazása előtt a Pesti Tudományegyetem Orvosi Karának véleményét ki kell kérni,⁸³ továbbá, hogy a kizárólagos szabadalmak adományozását és megszűnését a budai és pesti napilapokban közzé kell tenni.⁸⁴ Ilyen „norma” szabályozza a szabadalmi díjak beszedésének módját,⁸⁵ a lejárt vagy megszűnt kizárólagos szabadalmaknak megfelelő találmányok leírásainak napilapok útján való közlését,⁸⁶ az élelmiszerekre, italokra és hasonlókra vonatkozó kizárólagos szabadalmak engedélyezésének betiltását,⁸⁷ Továbbá ehhez tartozott annak engedélyezése, hogy az előállításuknál alkalmazott eljárásokra és az azokhoz való gépekre vonatkozó találmányokra kizárólagos szabadalmat kaphassanak, anélkül azonban, hogy az ilyen kizárólagos szabadalom tulajdonosát feljogosította volna arra, hogy védett eljárása szerint vagy gépével a vonatkozó fogyasztási cikket és italokat készítsen vagy gyártson.⁸⁸ Végül röviddel ennek a rendeletnek kibocsátása után teljes betiltása a szóban forgó cikkekre: az élelmiszerekre és italokra való kizárólagos szabadalmaknak még akkor is, ha azoknak előállításáról vagy az ahhoz való gépekre igényeltetnék a kizárólagos szabadalom.⁸⁹ Ilyen normával szabályozták pl. a kizárólagosan szabadalmazott fogyasztási

⁸⁰ Kanc. 1838:6559; 1838:12988; 1839:3770; 1846:3409.

⁸¹ Kanc. 1843:6072.

⁸² Kanc. 1832:9714.

⁸³ Helytartótanács o., departam. commerc. 1822. fons 50, pos. 165, 166, pos. 208, 1825. fons 50, pos. 110. Természetesen az osztrák örökös tartományokat illetően a bécsi tudományegyetem orvosi kara volt irányadó. Eleinte beérték azzal, hogy a szabadalom engedélyezése után a találmányt az orvosi karnak kellett bemutatni, a szabadalomlevelet csak ennek kedvező véleménye után állították ki. (Udvari Kereskedelmi Bizottság határozata 1822. VII. 29-éről.) Utóbb, 1827-ben a június 2-án kelt udvari határozattal a bécsi tudományegyetem orvosi karát bízták meg az összes egészségügyi találmányi szabadalmak vizsgálatával, amit még a feltételes engedélyezés előtt kellett elvégezni. (I. Beck-Mannagetta id. műve 108. l. 1) jegyzetét.)

⁸⁴ Helytartótanács o., departam. commerc. 1823. fons 50, pos. 178, 179.

⁸⁵ Helytartótanács o., departam. commerc. 1824. fons 50, pos. 288, 289.

⁸⁶ Helytartótanács o., departam. commerc. 1826. fons 50, pos. 250–251.

⁸⁷ Helytartótanács o., departam. commerc. 1830. fons 50, pos. 5, 6.

⁸⁸ Helytartótanács o., departam. commerc. 1830. fons 50, pos. 5, 6.

⁸⁹ Helytartótanács o., departam. commerc. 1830. fons 50, pos. 35.

cikkek árusításánál követendő elővigyázatossági eljárást s a mesterséges borok forgalomba hozását is.⁹⁰ Ez utóbbira nézve előírták, hogy ezek a borok csak szabályszerűen zárt és olyan palackokban hozhatók forgalomba, amelyek címkéjén az azt készítő gyár védjegye, a gyáros neve és lakhelye, valamint a bor minősége is fel van tüntetve.

Ha még megemlíjtük, hogy ebben az időben éppen úgy, mint a korábbiakban is, a kizárólagos találmányi szabadalmakat a II. osztályú Királyi Könyvekbe is beiktatták, elmondtunk mindent, ami ennek az időszaknak megismeréséhez szükséges volt.

Ettől az időtől fogva Magyarországon 1852-ig nem történt változás, jóllehet a felhozott sérelmekkel szemben az illetékes helyek arra hivatkoztak, hogy a kereskedelmi törvénnyel a magyar találmányi szabadalmak ügye törvényesen rendeződni fog. Érdemileg azonban nem történt más, mint az, hogy az 1840. évi XVIII. törvénycikkkel bevezetett kereskedelmi törvény 66. paragrafusában hallgatólagosan szentesítették az eddigi gyakorlatot.

---

⁹⁰ Helytartótanács o., departam. commerc. 1824. fons 50, pos. 105–106.

Az ipari találmányi szabadalmak ügye az abszolutizmus korában⁹¹

A korábban vázolt események kapcsán már láttuk, hogy a birodalom kormányzatának minden törekvése arra irányult, hogy az egész osztrák birodalomra érvényes, egységes találmányi szabadalmi rendszer jöjjön létre. Ezért ennek létrehozására már az 1832. évi osztrák szabadalmi pátens megalkotásánál és az ezt követő időben is próbálkozott – sikertelenül. Egyéb céljai mellett az egységes, az egész birodalomra kiterjedő szabadalmi rendszer létesítésére alkalmas időpontnak a magyar szabadságharc leverését találta. A találmányi szabadalmak ügyét császári pátenssel kívánta elintézni. Így született meg, 1852. augusztus 12-én a császári nyílt parancs a találmányi szabadalmak ügyvitelének rendezésére az egész birodalom területén, beleértve Magyarországot és Erdélyt is. A császári nyílt parancs lényegében az 1820. és 1832. évi osztrák pátensek intézkedéseiből áll, ami már abból is kitűnik, hogy az említett osztrák szabadalmi pátensek legtöbb szakaszát tartalmazza. Erre az időszakra esik egy osztrák hetilap megjelenése is, mely a mezőgazdaság, bányászat, a gyári, ipari és kereskedelmi téren felmerülő legújabb találmányokat ismertette Dr. Fernand Stamm szerkesztésében és kiadásában: „Die neuesten Erfindungen im Gebiete der Landwirtschaft, des Bergbaues, des Fabriks- und Gewerbewesens und des Handels” címen. Jutányos előfizetési ára – évi 5 forint – mellett lehetővé tette, hogy az érdeklődők a találmányokon kívül a lejárt szabadalmakról s azok leírásairól könnyebben értesülhessenek. Amennyire a rendelkezésünkre álló egyik példányából megállapítható, a lap 1857-ben indult meg. Ezzel kapcsolatban megemlíthetjük, hogy ez a császári nyílt parancs megengedte a találmányi bejelentések leírásának magyar nyelvű megszövegezését is. Ez azonban korántsem engedmény kívánt lenni, hanem természetes következménye volt a magyar nyelvről és nemzetiségről szóló, érvényben lévő 1844. évi II. törvénycikk parancsoló rendelkezésének. A császári nyílt parancs rendelkezése 1867-ig szabályozta a magyar találmányi szabadalmak ügyintézését.

---

⁹¹ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 75–76.

Az ipari találmányi szabadalmak ügye az 1867. évi kiegyezés idejében⁹²

A magyar találmányi szabadalmakat mindaddig az 1852. évi császári nyílt parancs rendelkezései szerint intézték, míg 1867. május 8-án ez ügyben ideiglenes egyezmény nem jött létre. Végrehajtásáról az akkori Magyar Királyi Földművelés-, Ipar-, és Kereskedelemügyi Minisztérium ez év június 14-én 2719. szám alatt rendeletet adott ki. Ez a rendelet tulajdonképpen csak az 1852. évi császári nyílt parancsot módosította némileg. De nem is ebben látunk lényeges elemet, hanem abban, hogy ettől kezdve a találmányi szabadalmakat Magyarország területére a Magyar Királyi Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium engedélyezte önállóan.

Ez az önálló eljárás azonban igen rövid ideig tartott, mivel az 1867. végén az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetség XVI. cikkének értelmében az említett magyar minisztérium a találmányi szabadalmat már csak akkor engedélyezhette, ha ahhoz az osztrák kereskedelmi miniszter is hozzájárult. Természetesen az osztrák kereskedelmi miniszter is csak az illetékes magyar miniszter hozzájárulásával engedélyezhette az osztrák találmányi szabadalmat. Nálunk ebben az időben a szabadalomlevelet⁹³ magyarul, Ausztriában pedig németül állították ki, azonban ezek a szabadalomlevelek az osztrák birodalom bármelyik országának területén érvényesek voltak.

Ez az állapot a találmányi szabadalmak ügyében lényegében az 1893-ig nem is változott, amennyiben az 1878. évi XX. törvénycikk, a magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai között kötött vám- és kereskedelmi szövetségről csak annyiban változtatott a helyzeten, hogy kimondta: a szabadalmi díj ott fizetendő, ahol a találmányi szabadalom megadását kérelmezték, a másik állam területére való engedélyezésért pedig a szabadalmi díj 25%-ában megállapított lajstromozási illetéket kell fizetni.

Ezzel kapcsolatban a Magyar Királyi Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium a közvélemény tájékoztatására utasítást bocsátott ki a találmányok szabadalmazásáról, a magyar pénzügyminiszter pedig a 38795. szám alatt a fizetendő ipar szabadalmi (így!) díjról. Ennek az a lényege, hogy a 25% lajstromozási illeték a szabadalmi díjjal együtt fizetendő, amikor is a számításnál mutatkozó 1/4 krajcárokat fél krajcárra kell kiegészíteni, és a szabadalmi díjat valamint a lajstromozási illetéket egy összegben a díjjövedéki naplóban szabadalmi díjak címén az eddigi módon kell elszámolni.

Az 1887. évi XXIV. törvénycikkbe iktatott vám- és kereskedelmi szövetség a korábbi, 1878. évi XX. törvénycikkbe iktatott vám- és kereskedelmi szövetség XVI. cikkén mit sem változtatott.

---

⁹² Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 77–78.

⁹³ A szabadalomra vonatkozó levelet, mióta azt az újabb időben magyarul állítják ki, szabadalmi okiratnak nevezik. Mi helyesebbnek tartjuk a szabadalomlevél elnevezést, amely a régi bevett „literae privilegiales” kifejezést, mellyel a kiváltság leveleket illetni szokták, inkább visszaadja, mint a szabadalmi okirat elnevezést.

A magyar ipari találmányi szabadalmak ügyének és az ipari szabadalmak engedélyezésének teljes függetlenítése Ausztriától⁹⁴

A törvényhozás az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetséget az 1893. évi XLI. törvénycikkkel úgy módosította, hogy 1894. január elsejével a találmányi szabadalmak ügyében mind a két állam visszakapta teljes törvényhozói szabadságát, s a két ország egymástól teljesen függetlenül engedélyezheti a találmányi szabadalmakat. Ennek a törvénynek hatálybalépésével kezdődik a magyar szabadalmak lajstromos számozása.

A közös egyetértéssel engedélyezett szabadalmaktól való megkülönböztetés érdekében a magyar szabadalmak egész ügyvitele kék papíron történt. Ebből ered a „kék szabadalom” elnevezés, amellyel az e törvénycikk alapján engedélyezett szabadalmakat nevezik.

A találmányi szabadalmak terén való önállóság visszaszerzésével alkalmasnak látszott az idő arra, hogy új, az ország ipari igényeinek megfelelő és azokat kielégítő szabadalmi törvény jöhessen létre. Ennek előmunkálatait oly gyors ütemben végezték, hogy az akkori magyar királyi kereskedelemi miniszter az erre vonatkozó törvényjavaslatot még 1894. novemberében az országgyűlés elé terjeszthette, és az azt már 1895. elején tárgyalhatta, így a szükséges rendeletek kidolgozása után a találmányi szabadalmakról szóló új magyar törvénycikk, (amely a törvénytárunkban mint az 1895. évi XXXVII. törvénycikk szerepel) 1896. március elsejével életbe léphetett. Ez a törvény, és végrehajtási rendelete, nálunk ma is, 47 év múltán, érvényben van, azokkal a változtatásokkal, amelyeket részben a nemzetközi ipari jogvédelem, részben hazai viszonyaink tettek szükségessé. Ezeket a változtatásokat és módosításokat a törvény és a végrehajtási rendelet eredeti szövege mellé Dr. Ladoméri Szmertnik István magyar királyi szabadalmi bíró állította össze,⁹⁵ ezért ezekkel bővebben foglalkozni szükségtelen.

De mégis szükségesnek véljük, hogy megemlékezzünk a szabadalmi ügyeket intéző szabadalmi hivatal az 1920-as évek elején végbement átalakításáról, amely nemcsak európai, de világviszonylatban is egyedülálló. Értjük ezalatt, hogy az 1920-iki XXXV. törvénycikk a szabadalmi hivatalt szabadalmi bírósággá minősítette, azt teljes bírói hatáskörrel ruházta fel és annak elnökére, alelnökére és bíraira mindazokat a rendelkezéseket, amelyek az ítélbírák függetlenségét, elmozdíthatatlanságát, jövedelmezését, szabadságidejét és nyugdíjazásának korhatárát szabályozzák, kiterjesztette. Így aztán joggal mondhatjuk: Magyarország volt az első ország, amelyik intézményesen, törvényhozói úton valósította meg a szabadalmi ügy terén működő közegeinek teljes bírói függetlenségét és összeférhetetlenségét; az 1921:XXIV. törvénycikkal pedig a bíróság elnökének, alelnökének és bíráinak jövedelmét is szabályozta.

*

Befejezésül megemlíthetjük még, hogy a XIX. század negyvenes éveiben az országgyűlés akkori tagjai között is akadtak olyanok, akik a találmányi szabadalmak iránt érdeklődtek és ezek ügyében törvényes rendezését sürgettek. Ezt bizonyítja, hogy az országgyűlésnek „kereskedői és azzal kapcsolatos ügyekkel foglalkozó kerületi választmányának” 1843. évi jelentése XIV. fejezetében „A találmányok kizárólagos gyakorlati biztosítványozásáról” címmel egy 63. paragrafusra terjedő tervezetet is tartalmaz.

⁹⁴ Forrás: Bittó Béla: Szabadalmi intézményünk történeti előzményei. Bp., 1942. pp. 79–82.

⁹⁵ A magyar szabadalmi törvény, a hozzávaló végrehajtási rendelet (1895:XXXVII. törvénycikk 573/1896. K. M. sz. rendelet) és az ezeket módosító rendelkezések. Sajtó alá rendezte, jegyzetekkel és mutatóval ellátta Dr. Ladoméri Szmertnik István m. kir. szabadalmi bíró. Kiadja a Magyar Királyi Szabadalmi Bíróság, Budapest, 1935. Pallas.

A tervezet a bejelentési elven alapult. Első öt paragrafusában a találmányok biztosítással való ellátásának tartozékait sorolja fel, melyek szerint minden gyári-, kézi- és műipari új, hasznos, nevezetesebb találmány, újítási kérelemre kizárólagos gyakorlati biztosítással látható el, ha a találmány honi vagy honosítandó; ha új, sehol sem használják vagy nyomdatermékben, hirdetésben nincs úgy ismertette, hogy utánzása lehetséges volna; ha az hasznos, azaz kereskedelmi forgalomba kerülhet; munkahelyet teremt, egy szóval: a gyári-, kézi- vagy a műipar egyes ágainak fejlődését szolgálja.

Ellenben minden egyéb találmány, melynek használatát törvény tiltja, vagy az emberre káros, nem új és a honi gyári-, kézi- vagy műiparra lényeges hasznot nem hoz, nem biztosítható.

A biztosítás iránti folyamodvány tartozékait a tervezet 5. paragrafusa tartalmazza. Ennek leglényegesebb pontja, hogy a találmány leírása pontos, világos, érthető legyen, emelje ki annak célszerűségét, hasznosságát; a szükséges rajzok, minták csatolása mellett tartalmaznia kell a már meglevő találmányokkal szembeni különbségek pontos leírását.

Az eljárást a tervezet 6–15 paragrafusai szabályozzák. Ezek szerint az eljárás kezdő stádiumában az eddig érvényestől lényegében nem különbözik. A továbbiakban azonban az ügy a helytartótanács részéről kirendelt előadó kezébe kerül, aki, ha szakértő meghallgatását tartja szükségesnek, azt egy négy tagból álló szakértő választmánynak adja ki, amely a kérvényt titoktartás mellett megvizsgálja, véleményezi, melyet aztán az előadó a saját javaslatával a helytartótanácshoz beterjeszt. A helytartótanács pedig arról azonnal határoz. Ez a határozat azután ahhoz a hatósághoz kerül, amely a kérvényt felterjesztette. A biztosítás kiadását a hírlapokban azonnal közzé kell tenni.

A 16–20. paragrafusok a biztosítás kiadásának feltételeit írják le. Biztosítást olyan személyek kaphatnak, akik a tervezet 1. és 2. paragrafusai szerint találmányokat, javításokat tettek; vagy olyan külföldi személyek, akik külföldön szabadalmazott találmányaikat Magyarországon is be kívánják vezetni. Az utóbbiakra azonban a biztosítás csak arra az időre adható, míg a találmány külföldön védelem alatt áll.

A tervezet 21. paragrafusa a biztosítottsági időt 3, 6, 10 és 14 évben határozza meg.

A 22. paragrafus szerint a biztosítás után az országos pénztárba díjat kell fizetni. A 23. paragrafus 20 forint felvételi díj befizetését írja elő, ami nélkül a kérvény nem terjeszthető a helytartótanács elé. A 24. paragrafus a 21. paragrafusban körülírt időtartam mértékéhez képest szabja meg a biztosítás után évente fizetendő biztosítási díjat.

A 25–36. paragrafusok részletesen körülírják a biztosítottak jogait. A 37–45. paragrafusok a biztosítás megszűnésének, a 46–58. paragrafusok pedig a helytartótanács rendelkezésének eseteit sorolják fel. Záró intézkedésül az 59–63. paragrafusok az óvási levélre vonatkozó rendelkezéseket foglalják össze. Ez az óvási levél lényege szerint nem más, mint az angol és amerikai szabadalmi jogban is meglevő hasonló intézkedés, mely azt célozza, hogy a feltaláló biztosíthassa magának azt a jogot, hogy a találmánya tökéletesítésére kapott óvási idő alatt bárkinek, aki találmányát elleste, biztosítást nem adnak ki.⁹⁶

---

⁹⁶ Ezt az egész javaslatot ismertette Dr. Beck Salamon: „Egy ismeretlen magyar szabadalmi törvényjavaslat” című közleményében a „Szabadalmi Közlöny” 1937. január 15-i 2. számában.